

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Ofrivilligt ensamman men resursstarka

En kvalitativ studie om stödgrupper för ensamkommande flyktingbarn.

Socionomprogrammet

C-uppsats VT-2011

Författare: Ida Zachrisson

Handledare: Annica Johansson

Abstract

Titel: Ofrivilligt ensamma men resursstarka. En kvalitativ studie om stödgrupper för ensamkommande flyktingbarn.

Författare: Ida Zachrisson

Nyckelord: Ensamkommande flyktingbarn, stödgrupper, psykosocialt stöd, empowerment.

Syftet med min studie är att öka kunskapen kring ensamkommande flyktingbarns psykosociala hälsa under deras första tid i Sverige, vilka behov av psykosocialt stöd de har och hur stödgrupper skulle kunna vara en ändamålsenlig metod för att tillgodose dessa behov. I sökandet efter dessa svar undersöker jag dels metoder och mål med stödgrupper för barn och ungdomar, dels ensamkommande flyktingbarns unika situation och psykosociala status under deras första tid i Sverige.

Mina frågeställningar är följande;

1. Vilka behov av psykosocialt stöd har ensamkommande flyktingbarn som nya i Sverige?
2. Hur och i vilka syften arbetar man med stödgrupper för barn och ungdomar?
3. På vilka sätt kan stödgrupper tillgodose ensamkommande flyktingbarns behov av psykosocialt stöd?

I min studie har jag använt mig av en kvalitativ metodstrategi och utfört tre halvstrukturerade djupintervjuer med gruppledare från projektet Barn i väntan, Barn i start i Göteborg för att hämta min empiri. Utöver intervjuerna har jag valt att göra en omfattande kartläggning av kunskapsfältet genom relevant forskning inom ämnet.

Slutsatserna av min studie är först och främst att de ensamkommande ungdomarna är motståndskraftiga och resurskraftiga individer men som på grund av sin flyktingsituation och utvecklingsmässigt känsliga ålder är utsatta när de kommer till Sverige. Trots att flera får stöd från ett transnationellt nätverk har ungdomarna åtskilliga psykosociala behov som nyanlända. Min studie visar att stödgrupper skulle kunna erbjuda ett positivt sammanhang för dessa ungdomar som stärker deras resurser och erbjuder ett utrymme för dem att uttrycka sig i under kreativa och lättsamma former. Studien visar också att stödgrupper kan erbjuda ungdomarna en känsla av tillhörighet och gemenskap som kan lindra känslor av ensamhet.

Förord

2011-04-20

Jag vill först och främst tacka mina informanter, gruppledarna från BIV/BIS som deltog i min studie. Tack för att ni tog er tid från era annars så fullbokade arbetsdagar och visade intresse och engagemang för min studie. Jag vill tacka för visat förtroende och för att ni så öppet delade med er av era tankar, erfarenheter och upplevelser under våra intervjuer. Jag vill även passa på att tacka Nadja Barenthin Lindblad och Ole Hultmann från Flyktingbarnteamet för att jag fick bolla mina idéer med er, en kontakt som var tacksam och idégivande.

Jag vill tacka min handledare Annica Johansson för värdefull korrekturläsning och kommentering av min studie.

Tack för ditt tålamod.

Sist men inte minst vill jag tacka Mats-Ola Persson, min stora kärlek, för att du varit vid min sida under en tid då jag varit allt annat än kärleksfull och social. Jag älskar dig.

1. INLEDNING	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.1.1 Barn i väntan och Barn i start (BIV/BIS).....	1
1.2 Problemformulering	2
1.3 Syfte	2
1.4 Frågeställningar.....	2
1.5 Avgränsningar	2
1.6 Förförståelse.....	3
1.7 Centrala begrepp	3
1.7.1 Förebyggande arbete och skyddsfaktorer	3
1.7.2 Psykosocialt arbete.....	4
1.7.3 Ensamkommande flyktingbarn	4
1.7.4 Flykting	4
1.7.5 Asylprocessen.....	4
2. METOD	5
2.1 Epistemologiska antaganden.....	5
2.2 Metodval	5
2.3 Tillvägagångssätt.....	6
2.3.1 Litteratursökning	6
2.3.2 Urvalsmetod	6
2.3.3 Intervjuundersökning	7
2.3.4 Utförandet av intervjuerna	8
2.3.5 Resultat.....	9
2.3.6 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	9
2.3.7 Analys och tolkning	10
2.4 Etiska forskningsprinciper	11
3. TIDIGARE FORSKNING	12
3.1 Stödgrupper.....	12
3.1.1 Definition	12
3.1.2 Grundstenar	12
3.1.3 Ramar för stödgrupperna	13
3.1.4 Förvalda teman.....	13
3.1.5 Gruppsammansättning	14
3.1.6 Pedagogiska övningar	14
3.1.7 Gruppledarnas kompetens.....	14
3.1.8 Gruppledarnas ansvar och roller	14
3.1.9 Genusperspektiv.....	15
3.1.10 Mål och syfte med stödgrupper.....	15
3.1.11 Kan stödgrupper vara skadligt för traumatiserade barn?	18
3.2 Ensamkommande flyktingbarns situation	19
3.2.1 Bemötandets roll	20
3.2.2 Ungdomarnas behov av psykosocialt stöd	21
3.2.3 Stödarbetaren som träffar ungdomarna	22
3.3 Ungdomarnas psykosociala hälsa	22
3.3.1 Tillvarotillstånd	23

4. TEORETISKA PERSPEKTIV	26
4.1 Det salutogena perspektivet	26
4.2 Resiliens, coping och skyddsfaktorer.....	26
4.2.1 Sammanställning av skyddsfaktorer.....	28
4.3 Empowerment	29
4.4 Kris och trauma.....	30
4.4.1 Flyktingkris	30
4.4.2 Utvecklingskris	31
5. RESULTAT	33
5.1 Intervjupersonerna	33
5.2 Ensamkommande flyktingbarns situation.....	33
5.2.1 Ungdomarnas psykosociala hälsa	34
5.2.2 Ungdomarnas behov av psykosocialt stöd.....	36
5.3 BIV/BIS Stödgrupper för flyktingbarn	37
5.3.1 Ett förebyggande arbete	37
5.3.2 Gruppledarnas roll.....	38
5.3.3 BIV/BIS-metoden	38
5.4 Arbetet med ensamkommande flyktingbarn.	39
5.4.1 Varför är stödgrupper en bra insats för ensamkommande ungdomar?.....	39
5.4.2 Passar stödgrupper för alla ensamkommande ungdomar?.....	40
5.4.3 BIV/BIS-metoden anpassad till ensamkommande ungdomar.	40
5.4.4 Den anpassade BIV/BIS-metoden: syfte och mål med träffarna.	42
6. ANALYS	45
6.1 På vilka sätt kan stödgrupper tillgodose ungdomarnas behov av psykosocialt stöd?.....	45
6.1.1 Trygghet som motpol till en kaosartad tillvaro	46
6.1.2 Att hantera, bearbeta och förstå svåra känslor och upplevelser	46
6.1.3 Stöd och handlingsstrategier i vardagen	47
6.1.4 Fritid.....	48
6.1.5 Interaktion, kommunikation och relationsskapande.	49
6.1.6 En god självbild och att få positiv bekräftelse	49
6.1.7 Ett empowermentorienterat arbete	50
6.1.8 Att våga drömma.....	51
6.1.9 Att behålla sitt kulturella arv.	52
6.2 Sammanfattande slutdiskussion	52
6.3 Egen slutreflektion	53
7. KÄLLFÖRTECKNING	54
Bilaga 1: Intervjuguiden.....	57
Bilaga 2: Tillvarotillstånd.....	59
Bilaga 3: BIV/BIS-metoden.....	60
Bilaga 4: Informationsbrev till intervjupersonerna.....	61

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

De senaste sex åren har antalet ensamkommande flyktingbarn som kommit till Sverige ökat från cirka 300 till 2 393 per år, och beräknas fortsätta att öka (Migrationsverket 2011). Dessa ungdomar är som nyanlända i en utsatt situation eftersom de inledningsvis saknar stöd från familj och vänner samtidigt som de befinner sig i en asylprocess som ofta innebär stor oro och osäkerhet. Utöver detta har många av ungdomarna med sig traumatiska upplevelser i bagaget.

Ansvar för de ensamkommande barnen är omdiskuterat och under ständig omfördelning mellan myndigheter, staten och kommunerna och kanske även frivilligorganisationer. Sedan 2006 har kommunen huvudansvaret för att tillgodose de ensamkommande barnens behov (Migrationsverket, SKL & Socialstyrelsen 2010). Enligt Hultman (2009) uttrycker professionella i mötet med dessa ungdomar att det finns stora brister i det psykosociala stödet och att vi därför bör oroa oss för deras fortsatta psykosociala utveckling. Forskning (Brendler-Lindqvist 2004) visar att psykosocialt stöd kan begränsa effekterna av flykting- och traumaupplevelser, men forskning tyder på att de ensamkommande inte får ett fullgott psykosocialt stöd när de kommer till Sverige. Enligt en statlig offentlig utredning (SOU 2004) riskerar ensamkommande barn att hamna i farliga situationer om de hänvisas till att ta hand om sig själva eftersom de är nya i ett land med bristande kunskaper i språket, sina rättigheter, lagar och vilka koder det finns i samhället.

Lundgren och Persson (2003) hävdar att det ur ett vidare perspektiv är enormt viktigt att arbeta för att förbättra flykting- och invandrarbarns framtidschanser. En intervention som är vanlig i det förebyggande arbetet med ungdomar är stödgrupper, dels för att man med ganska enkla medel kan nå ut till någorlunda många, dels för att det finns mycket forskning som styrker dess fördelar (Straumme, 2007; Havnesköld, 2008). Författarna menar dock att kunskap kring effekterna av stödgrupper är begränsade (ibid.) I projektet Barn i väntan och Barn i start i Göteborg har man sedan några år tillbaka arbetat med stödgrupper för asylsökande och nyanlända flyktingbarn.

1.1.1 Barn i väntan och Barn i start (BIV/BIS)

Informanterna i min uppsats är gruppleddare i projektet BIV/BIS, en kostnadsfri gruppverksamhet för barn mellan 7-18 år som är asylsökande (barn i väntan) eller som nyligen (senast för två år sedan) fått uppehållstillstånd i Sverige (barn i start) (Individuell Människohjälp 2011). BIV/BIS-metoden är ett pedagogiskt och förebyggande stödgrupparbete. Metoden utgår från ett *salutogent perspektiv*¹ med fokus på deltagarnas känslor och tankar. Varje stödgrupp träffas ungefär en gång i veckan

---

¹Se definition i Teoretiska perspektiv (4.1).

under sammanlagt fjorton träffar. Arbetet utgår från olika teman (exempelvis Asylprocessen och Känslor), där barnen får uttrycka sig genom olika kreativa former som bild eller teater. BIV/BIS-metoden utvecklades i Malmö 2004 och har sedan dess spridits till fler orter och fortsatt att utvecklas vid behov (Individuell Människohjälps 2011).

1.2 Problemformulering

”De ensamkommande flyktingbarnen blir allt fler. Många är inblandade i deras vidare öden. Frågan är vem som ska göra vad. Under tiden riskerar barnen att hamna i kläm.” (Nandra 2011)

Citatet ovan ger en sammanfattande bild av ungdomarnas läge i den svenska kontexten och får oss att undra hur vi kan se till att dessa ungdomar inte faller mellan stolarna och förebygga en negativ utveckling? I BIV/BIS har man sett ett behov av att utveckla metoder för att möta ensamkommande barns specifika utmaningar och behov av psykosocialt stöd.

Jag har valt att skriva om stödgrupper för ensamkommande ungdomar därför att jag ser ett behov av ökad kunskap inom detta kunskapsområde och att det i den svenska kontexten är relativt outforskat. Det är också ett ämne som ligger mig nära om hjärtat och som jag såg en chans att få djupdyka ner i.

1.3 Syfte

Syftet med min studie är att öka kunskapen kring ensamkommande flyktingbarns psykosociala hälsa under deras första tid i Sverige, vilka behov av psykosocialt stöd de har och hur stödgrupper skulle kunna vara en ändamålsenlig metod för att tillgodose dessa behov.

1.4 Frågeställningar

4. Vilka behov av psykosocialt stöd har nyanlända ensamkommande flyktingbarn?
5. Hur och i vilka syften arbetar man med stödgrupper för barn och ungdomar?
6. På vilka sätt kan stödgrupper tillgodose ensamkommande flyktingbarns behov av psykosocialt stöd?

1.5 Avgränsningar

Ensamkommande flyktingbarn har under sin första tid i Sverige kontakt med många myndigheter och en tilldelad god man. Hur deras behov av psykosocialt stöd blir tillgodosett i kontakten med dessa kommer ej att avhandlas i uppsatsen. Socialt arbete är ett brett arbetsfält som erbjuder en mångfald av metoder för att ge stöd av vilka många säkert skulle kunna erbjuda ensamkommande barn psykosocialt stöd. I min uppsats kommer jag endast diskutera stödgrupper. Uppsatsen kommer inte erbjuda röster från de ensamkommande barnen själva men jag hoppas att forskare och

praktikers åsikter genomsyras av deras röster.

Uppsatsen är inte en utvärdering av projektet Barn i väntan, Barn i start utan en fallstudie av tre gruppledares unika erfarenheter, perspektiv och upplevelser av arbetet med stödgrupper och ensamkommande barn.

Målgruppen för min studie är ensamkommande asylsökande ungdomar som är nya i Sverige, en klar distinktion över när man inte är ny längre finns inte. Varför jag har valt att förtydliga att det handlar om ungdomar som är nya i Sverige beror på att forskning (Hessle 2009) visar att deras behov som nyanlända skiljer sig från behov efter att de har etablerat sig. Syftet med min studie är att undersöka ensamkommande ungdomars behov av psykosocialt stöd som nyanlända vilket betyder att jag inte kommer ta hänsyn till de behov som kan uppstå senare i livet.

1.6 Förförståelse

Sedan 2007 har jag varit engagerad i flykting och integrationsfrågor på ideell basis och sedan 2010 har jag varit timanställd gruppledare på BIV/BIS. Jag har under denna tid varit gruppledare för tre BIV/BIS-grupper. Att jag, precis som informanterna i min uppsats, arbetar i BIV/BIS påverkar självklart min forskningsprocess. Dels ger det mig en förförståelse kring BIV/BIS-metoden, verksamhetens mål och syften, dels har jag redan en relation till mina intervjupersoner. Min ”insider-position” ställer höga krav på min förmåga att vara objektiv, vad Kvale och Brinkmann (2009) skulle definiera som min förmåga att producera kunskap utan att låta mig påverkas av personliga åsikter eller känslor. Man kan fråga sig om det var rätt att välja ett ämne som jag har en så nära relation till, men fördelarna med att få fördjupa mig och söka svar på frågor i ett ämne som jag brinner för anser jag övervägde nackdelarna. Däremot anser jag att det är viktigt att problematisera min relation till BIV/BIS, vilket jag kommer göra ytterligare i metodkapitlet.

1.7 Centrala begrepp

1.7.1 Förebyggande arbete och skyddsfaktorer

Förebyggande arbete är ett brett begrepp som omfattar många olika sätt att arbeta. Birgitta Ander (2005) menar att begreppet *förebyggande* står för målet att undvika oönskade problem samt övertygelsen om att de oönskade problemen är möjliga att förhindra. När man planerar förebyggande insatser ska man ta hänsyn till skydds- och riskfaktorer. I den här uppsatsen kommer det vara fokus på skyddsfaktorer. Begreppet *skyddsfaktorer* kommer att användas för att beskriva faktorer som minskar riskerna för att individen ska utveckla sociala problem (ibid.) och omständigheter som kan inverka skyddande för barn och ungdomar (Forinder & Hagborg 2008).

1.7.2 Psykosocialt arbete

Forinder och Hagborg (2008) definierar psykosocialt arbete som ett behandlings- och förändringsarbete där man tar hänsyn till både individers inre personliga verklighet som den yttre och samhälleliga. Det är ett arbete med insatser på flera nivåer; förebyggande, behandlande och utredande. Kärnan i det psykosociala arbetet menar författarna är att se individer i sitt sammanhang, att arbetet ska innebära någon sorts förändring samt att behandlaren tar ansvar för att det sker någon form av handling.

1.7.3 Ensamkommande flyktingbarn

Ensamkommande flyktingbarn är enligt Migrationsverket (2011) barn under 18 år som kommit till Sverige skild från sina föräldrar eller annan vårdnadshavare. Även ett barn som kommit till Sverige med en nära anhörig räknas som ensamkommande. Majoriteten av dessa barn är mellan 15 och 17 år, varav cirka två tredjedelar är pojkar, och enligt FN:s barnkonvention och i laglig mening per definition således barn (UNICEF 2011). Däremot anser jag att det ger en mer rättvis bild att kalla de ensamkommande barnen för ungdomar i min studie. Jag kommer använda ordet ungdomar jämbördigt med ensamkommande (flykting-)barn i denna uppsats.

1.7.4 Flykting

”Enligt flyktingkonventionen, svensk lag och EU:regler är du flykting om du har välgrundade skäl att vara rädd för förföljelse på grund av: ras, nationalitet, religiös eller politisk uppfattning, kön, sexuell läggning eller tillhörighet till viss samhällsgrupp.”(Migrationsverket 2011)

1.7.5 Asylprocessen

Asylprocessen är ett samlande ord för de olika steg som en asylsökande behöver gå igenom för att ansöka om och bli beviljad uppehållstillstånd och berättigad skydd i Sverige, vilket kräver att den asylsökande blir statusförklarad som flykting (ibid.).

2. METOD

2.1 Epistemologiska antaganden

Jag vill börja med att diskutera mina epistemologiska antaganden eftersom dessa i stor utsträckning påverkar hur jag utformar mina forskningsmetoder och sedermera hur jag betraktar det material jag får fram. Man kan i enlighet med Kvale och Brinkmann (2009) säga att det handlar om att lägga mina föreställningar om kunskap på bordet, i syfte att göra min forskning mer transparent. Min epistemologiska hållning ligger nära det socialkonstruktivistiska tänkandet, där man ser på verkligheten som en social konstruktion. Det finns inte *en* kunskap utan bara olika perspektiv och dessa är beroende av mina (forskarens) perspektiv, värderingar och tolkningar. Utifrån mitt socialkonstruktivistiska perspektiv anser jag till exempel att intervjun som forskningsmetod producerar/konstruerar kunskap i interaktion mellan mig som intervjuare och intervjupersonen och att kunskapen är språklig och intersubjektiv (ibid.). Genom att beskriva min förförståelse, mina begrepp och teorier försöker jag redogöra för vad Thomassen (2007) skulle beskriva som min förståelsehorisont. Min förståelsehorisont avgör hur jag tolkar och formar världen, och i detta fall, hur jag konstruerar kunskap med hjälp av mina intervjuer.

2.2 Metodval

Socialt arbete består av många dimensioner och är påverkat av såväl sociala, kulturella som psykologiska processer. För att förstå ett problemområde inom socialt arbete krävs därför en integrering av olika teoretiska och metodologiska strategier (Larsson 2005). I min studie har jag använt mig av en kvalitativ metodstrategi och utfört tre halvstrukturerade djupintervjuer för att hämta empiri. Utöver intervjuerna har jag valt att göra en omfattande kartläggning av relevant tidigare forskning i mitt ämne. Valet att använda mig av kvalitativa metodstrategier är anpassat efter mina frågeställningar och syfte med min studie och baseras på en önskan att beskriva och förstå mitt problemområde. Jag anser inte att kvantitativa metoder hade gjort det möjligt att uppnå en förståelse av intervjupersonernas erfarenheter och upplevelser från att jobba i stödgrupper och med ensamkommande flyktingbarn.

I min studie har jag sökt svar på mina frågeställningar genom att plocka ut begrepp, ämnen och teorier som framkommit under mina intervjuer. Då mina informanter tyvärr varit mycket få av nedanstående anledningar fann jag det nödvändigt att i stor utsträckning kartlägga vilken typ av forskning som bedrivits på området tidigare för att komplettera och finna svar på ett outforskat problemområde. Eftersom jag både försökt att hålla mig nära empirin men även utgått från perspektiv ur tidigare forskning skulle Larsson (2005) säga att mitt tillvägagångssätt varit abduktivt.

2.3 Tillvägagångssätt

2.3.1 Litteratursökning

De databaser som jag framför allt har använt mig av för att hitta relevant litteratur är LIBRIS, SwePub, Social Services Abstracts (CSA), Gotlib och Google. De svenska sökord som jag använde mig mest frekvent av var; ensamkommande flyktingbarn/barn, flyktingbarn, ensamma flyktingbarn, separerade flyktingbarn/barn, stödgrupper, självhjälpgrupper, gruppinterventioner, förebyggande arbete och barn i kris. De vanligaste engelska sökorden var; unaccompanied children/refugees, unaccompanied asylum seeking children, separated children, support groups, self help groups.

Jag gjorde också försök att använda mig av avancerade sökningar där jag sökte på flera relevanta ord samtidigt, exempelvis: group, children, refugees eller psychosocial support och unaccompanied children. Utöver dessa ämnesord sökte jag även på båda språken efter relevant litteratur kring resiliens, coping, empowerment, risk- och skyddsfaktorer, kris och trauma.

Att hitta relevant litteratur om stödgrupper för ensamkommande flyktingbarn insåg jag ganska tidigt i mitt sökande inte skulle bli lätt. Många sökord, som 'ensamkommande flyktingbarn', gav endast cirka tio träffar i databaserna, vilka ofta inte var relevanta, medan sökord som 'trauma' kunde ge flera tusen vilket blev ohanterligt. Min största källa för relevant litteratur har inte varit databaserna utan tips från forskare i ämnet; i varje ny bok eller forskningsrapport som jag läst har jag fått värdefulla tips på vidare läsning. Genom att läsa tidigare forskning och titta på deras förteckning av källor har jag kunnat få en ganska klar bild av vilken litteratur som är betydelsefull inom mitt problemområde. Böcker eller publikationer med fokus på ensamkommande barn är väldigt få, och att hitta de som handlar om både ensamkommande barn och stödgrupper har varit näst intill omöjligt. Mycket av den litteratur som jag trots allt hittat har fokuserat på barnens psykologiska faktorer i relation till kris och trauma eller rättsliga dilemman i relation till mottagandet. Det har ibland varit möjligt att hitta kommentarer om ensamkommande barn i böcker om flyktingbarn och ibland ett helt avsnitt eller kapitel ur antologier.

2.3.2 Urvalsmetod

Målet med min undersökning var att utforska hur man kan tillgodose ensamkommande barns behov av psykosocialt stöd genom stödgrupper. Min målpopulation skulle då vara professionella med erfarenhet från att arbeta i stödgrupper med ensamkommande barn. En strategisk begränsning som jag gjorde i förhållande till vad Elofsson (2005) skulle kalla min målpopulation var att informanterna skulle befinna sig på ett geografiskt tillgängligt avstånd från Göteborg. Efter att jag utforskat målpopulationen blev resultatet att min rampopulation endast kom att utgöras av de

anställda på BIV/BIS och att min rampopulation även utgör mitt urval. Att rampopulationen blev så liten har att göra med det faktum att BIV/BIS är den enda verksamheten i Västra Götaland som arbetar uttalat och riktat med stödgrupper för ensamkommande flyktingbarn, enligt min och tillfrågades vetskap.

Ett strategiskt bortfall från mitt urval blev en av de anställda som endast arbetat med grupper för föräldrar, medan ett oönskat bortfall utgjordes av att intervjun med projektansvarig avbokades efter förhinder från dennes sida. Detta resulterade i att de svarande i mitt urval blev de tre resterande anställda gruppledarna på BIV/BIS. Det kan diskuteras om så pass få informanter är rimligt för att ge svar på mina frågeställningar eller om jag skulle gjort fler intervjuer med informanter från annat håll. Andra relevanta informanter skulle kunna vara gruppledare för stödgrupper riktade mot andra målgrupper, eller professionella med erfarenheter från mötet med ensamkommande flyktingbarn.

Tidigare anställda i projektet skulle man också kunna tänka sig varit aktuella att intervjua, men då det tidigare inte funnits ett uttalat syfte och en anpassad metod för att arbeta med ensamkommande flyktingbarn valde jag bort denna möjlighet. Jag tog ett beslut, baserat på tid och relevans för studien, att endast intervjua dessa tre personer. I och med mitt val bör man se resultatet från min intervjuundersökning som erfarenheter i arbetet med en specifik metod, nämligen BIV/BIS-metoden, samt ha i åtanke att intervjupersonerna är från en och samma arbetskultur. Att min studie baseras på erfarenheter från en specifik organisation som arbetar med en specifik metod gör att min studie i enlighet med Halvorsen (1992) kan beskrivas som en fallstudie.

Det faktum att min intervjuundersökning kan liknas med en fallstudie och att jag använder endast ett fåtal intervjupersoner påverkar möjligheten att generalisera kring studiens resultat, en möjlighet som jag bedömer som ytterst liten. Däremot menar Kvale och Brinkmann (2009) att fler intervjuer inte de facto gör en kvalitativ studie mer vetenskaplig. Urvalet av intervjupersoner ska baseras på undersökningens syfte, och då mina informanter är de enda tillgängliga som har erfarenhet inom mitt problemområde anser jag att mitt urval fyller detta krav. Det som är fördelaktigt med att utföra färre intervjuer är att jag har haft större möjlighet att förbereda och processa intervjuerna.

2.3.3 Intervjuundersökning

För min datainsamling har jag utfört kvalitativa halvstrukturerade djupintervjuer genom att använda mig av en intervjuguide (se bilaga 1) med ämnen och tillhörande förslag på öppna frågor (Kvale & Brinkmann 2009). När jag konstruerade intervjuguiden fick jag vara mycket uppmärksam på min relation till BIV/BIS och försökte därför att i så stor utsträckning som möjligt att använda mig av öppna frågor. Syftet med att använda öppna frågor var att informanterna i så stor utsträckning som möjligt skulle använda sina egna begrepp och inte styras i en viss riktning (Larsson 2005). Målet

var att intervjupersonerna skulle kunna påverka innehållet av intervjun även om jag bestämde vilka ämnen som skulle täckas. Jag delade in intervjuguiden i sex teman: intervjupersonerna; de ensamkommande flyktingbarnens situation; stödgrupparbete i BIV/BIS; stödgrupper för ensamkommande flyktingbarn; mål/syfte med den anpassade BIV/BIS-metoden för ensamkommande flyktingbarn; och en avslutande diskussion.

I min förfrågan kring att delta i min studie valde jag att förklara syftet för informanterna i förhand. Valet att göra detta baserades delvis på karaktären av mitt forskningsämne, där jag inte ämnade söka efter exempelvis diskurser. Dels anser jag att det är etiskt försvarbart utifrån riktlinjer för det informerade samtycket. Utöver detta ansåg jag att det kunde få positiva effekter eftersom det möjliggjorde för intervjupersonerna att tänka igenom ämnet innan och på det viset kunna svara mer genomtänkt och utförligt. Ett återkommande svar som jag fick från intervjupersonerna var att de inte är proffs i ämnet (stödgrupper för ensamkommande barn) och att de själva har många obesvarade frågor. Detta gjorde att jag behövde klargöra för informanterna att jag var intresserad av deras erfarenheter och upplevelser från sitt arbete i stödgrupper med målgruppen och att deras erfarenheter är värdefulla och på många sätt unika. Deras tydliga positionering mot sig själva som proffs kan tolkas på olika sätt men gav belägg för att komplettera resultatet från intervjuundersökningen med tidigare forskning.

2.3.4 Utförandet av intervjuerna

Enligt Kvale och Brinkmann (2009) är det viktigt att ha med den sociala historien bakom intervjuer. Under rubriken Förförståelse i Inledningen går det att läsa om min relation till BIV/BIS och dess eventuella påverkan på intervjuerna. Det som är viktigt att nämna här är att informanterna är mina arbetskollegor och således har en relation till mig sedan tidigare. Detta blev märkbart under intervjuerna då jag ibland fick förklara varför jag ställde frågor som de ansåg att jag redan hade ”svaret” på. Mer problematisering kring detta kan du läsa under rubriken 2.3.6 här nedan.

Intervjuerna utfördes i BIV/BIS möteslokaler, i rum där vi kunde sitta ostörda. Intervjuerna tog cirka 80-90 minuter vardera. Under det fortlöpande arbetet med intervjuerna blev det möjligt att ta bort eller lägga större vikt vid vissa frågor, en av fördelarna med att jag använde en halvstrukturerad intervjumetod. Samtliga intervjuer började med att jag kort gick igenom syftet med intervjun, forskningsetiska principer som till exempel att deras identitet inte kommer röjas, och möjlighet till att stoppa eller ställa frågor under intervjun. Samtliga intervjuer spelades in och transkriberades (skrevs ut ordagrant) och utskriften blev mellan åtta och tolv sidor långa vardera.

Till intervjuerna hade jag med mig en utskrivna lista på de tillvarotillstånd som Kristal-Andersson

(2001) har identifierat (se bilaga 2), som jag bad informanterna att titta på under tema 2 (se bilaga 1). Till detta arbetsmaterial fick informanterna tillhörande frågor kring vilka känslor eller erfarenheter som de själva kände igen från sitt arbete med målgruppen. De ombads också att svara på om där fanns känslor eller erfarenheter som ungdomarna ofta gett uttryck för men som inte fanns med på pappret. Jag hade även med mig en utskrivna version av BIV/BIS-metodens struktur och temaföljd (se bilaga 3), som vi använde under tema 5 (se bilaga 1). Utifrån denna utskrift fick de först svara på betydelsen av grundstrukturen. Sedan gick vi igenom tema för tema, där informanterna fick svara på dess syfte, innehåll och mål. De fick också svara på frågor kring de anpassningar som gjorts av metoden för arbetet med de ensamkommande flyktingbarnen, varför vissa teman har tagits bort och om nya teman, deras innehåll och syften.

Tanken bakom att låta informanterna få tillgång till detta arbetsmaterial var att sätta igång en tankeprocess som de själva kunde föra vidare och utveckla.

2.3.5 Resultat

Utifrån transkriberingarna av intervjuerna har jag försökt att sammanfatta och ta ut det som jag upplevt som centralt under intervjuerna. Informanterna har fått påhittade namn. Målet har varit att hålla resultatdelen helt fri från personliga åsikter och analyserande. Jag har därför valt att ha analysen under en egen rubrik, ett försök från mig att hålla resultatdelen fri från mina eller forskares åsikter. Genom att säga detta försöker jag inte påstå att resultatet står helt fri från påverkan. Det är fortfarande jag som prioriterat vad som känns viktigt att ta med från intervjuerna, vilka delar jag inte tagit med, samt vilka citat som jag upplevt som representativa. Intervjupersonerna har däremot fått möjlighet att läsa igenom och kommentera sammanställningen av de utskrivna intervjuerna, varav en av informanterna bad om att få vissa delar borttagna. Att ge intervjupersonerna chansen att kommentera transkriberingen var ett bra sätt för mig att validera min överföring från talspråk till skriftspråk (Kvale & Brinkmann 2009).

2.3.6 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Kvale och Brinkmann (2009) menar att det framför allt är i hänsyn till utförandet av intervjun som man bör diskutera forskningsresultatets *reliabilitet*, dvs. graden av tillförlitlighet av mina forskningsresultat. I intervjuerna är det jag som intervjuperson som är det viktigaste verktyget och genom mitt kroppsspråk och hur jag formulerat mina frågor har jag på ett eller annat vis påverkat mina informanters svar. Det problem som ofta diskuteras är huruvida intervjuaren har använt ledande frågor och i så fall vilka konsekvenser det kan ha fått för resultaten. Frågor kan vara avsiktligt ledande och behöver inte innebära att reliabiliteten minskar men däremot bör man passa sig för att oavsiktligt leda in sina intervjupersoner på vissa svar. Att oavsiktligt vara ledande i

frågorna är något som jag själv kan ha gjort med anledning av min förförståelse. Om man förväntar sig vissa svar är det lätt att man oundvikligt ställer ledande frågor och på så vis påverkar informanternas svar. Jag har försökt att motverka detta genom att dels vara medveten om denna risk i konstruktionen av min intervjuguide, dels genom att lägga min förståelsehorisont på bordet som jag gjort här ovan. Men jag ser på intervjuundersökningen som något som konstruerar kunskap i interaktion mellan mig och informanterna och att jag inte kan inte suddas ut min betydelse som intervjuare.

Validitet däremot kan man säga anger i vilken utsträckning som jag använder mina forskningsmetoder för att undersöka det som jag faktiskt utgett mig för att undersöka. Genom att fortgående ha ett kritiskt och teoretiskt förhållningssätt i tolkningen av mina resultat under min forskningsprocess har jag haft som mål att ha hög validitet (ibid.).

Vetenskaplig kunskap ställer krav på att forskningsresultat är *generaliserbara*, vilket många ifrågasätter om det är möjligt vid kvalitativa intervjustudier. Ett resultat som är generaliserbart fortsätter att stämma oavsett tid, kontext eller individuella faktorer. Detta blir problematiskt utifrån mitt socialkonstruktivistiska perspektiv där jag hävdar att all kunskap är intersubjektiv; att den konstrueras i en social och historisk kontext och ständigt omvärderas och förnyas. Jag kan försonas med tanken att det går att göra en form av *analytisk generalisering* (Kvale & Brinkmann 2009) av mina resultat; att mina resultat kan ge vägledning eller överföras till andra relevanta omständigheter. Jag skulle säga att resultaten av mina intervjuer erbjuder läsaren en värdefull inblick i arbetet med ensamkommande flyktingbarn i stödgrupper.

2.3.7 Analys och tolkning

Analysen i denna studie är den del av uppsatsen där jag har försökt att ge svar på mina frågeställningar genom att använda teorier som redskap för att förstå och tolka mina resultat. Som jag nämnt tidigare är en viktig beståndsdel av min studie tidigare forskning, som jag kommer komplettera och jämföra resultatet med, för att i så stor utsträckning som möjligt ge svar på mina frågeställningar. Att bara basera min analys på resultatet från intervjuerna hade inte gett en rättvis bild av mitt problemområde och inte heller varit rättvist mot mina informanter som själva beskriver sig som nya och utforskande i arbetet med ensamkommande flyktingbarn. Dessa faktum anser jag legitimerar en omfattande del för tidigare forskning vilket påverkat uppsatsens stora omfång.

För att få en mångsidig analys där möjligheterna för olika tolkningar är möjlig valde jag att använda flera olika teorier för min analys, en så kallad *teoritriangulering* (Larsson 2005). En teoritriangulering anser jag är ett bra sätt för att öka trovärdigheten och kvalitén på min studie.

2.4 Etiska forskningsprinciper

I alla delar av en forskningsprocess (Kvale & Brinkmann 2009) finns det etiska frågor inbakade, men framför allt i intervju-undersökningen. Som forskare bör man inte ta för givet att man ”har det i sig” att utföra forskning i enlighet med etiska principer, utan att man bör arbeta aktivt för att säkerställa deras närvaro. Det är viktigt att medvetandegöra vilka etiska aspekter som finns rörande mina forskningsmetoder men också målet med min studie. Det är av stort värde att min forskning producerar kunskap som har ett värde eller är till *nytta* för andra än mig själv.

Innan jag utförde mina intervjuer var jag noga med att tänka igenom vilka konsekvenser som deltagandet i min studie kunde få för mina informanter. Självklart ska fördelarna med den kunskap som produceras överväga eventuella negativa konsekvenser för intervjupersonerna (Larsson 2005). Då min studie ligger i linje med de frågeställningar som man söker svar på inom BIV/BIS, var det möjligt att se att fördelarna med min studie var många för informanterna medan jag beräknade skaderisken som minimal.

Det första steget i min intervjustudie var att få ett *informerat samtycke* från mina informanter. Jag informerade intervjupersonerna om min undersökning, dess syfte och upplägg, vad det skulle innebära att delta i min forskning och självklart att det var frivilligt (Kvale & Brinkmann 2009). Jag var också tydlig med att informera intervjupersonerna om att inget skulle gå i tryck utan att de först fått läsa och kommentera utskriften av det jag valt att ta med från deras intervjuer.

För att intervjupersonerna skulle känna sig ohämmade att svara fritt under intervjuerna och att resultatet av våra intervjuer skulle gå i linje med etiska principer var det viktigt att ge informanterna min garanti på att deras identitet inte skulle röjas, att jag värnade om deras *konfidentialitet* (Larsson 2005). I resultatet används därför påhittade namn. Då en av intervjupersonerna valde att dela med sig av erfarenheter från ett tidigare arbete med ensamkommande flyktingbarn såg jag det som nödvändigt att ange detta i resultatet för att ge det ett sammanhang. Då jag förstod att detta skulle kunna göra det uppenbart för åtminstone de andra intervjupersonerna vem denna intervjuperson var, diskuterade jag detta med gällande informant som gav samtycke till att ange detta i resultatet.

3. TIDIGARE FORSKNING

Jag har delat in tidigare forskning i tre teman: stödgrupper, ensamkommande flyktingbarns situation och ungdomarnas hälsa och känslomässiga resa. Valet av relevant litteratur i ämnet har baserats på mina frågeställningar. För att kartlägga mitt kunskapsområde har jag försökt att hitta litteratur som är relevant i förhållande till mina frågeställningar och för att komplettera eller möjliggöra jämförelser till resultatet från min intervjuundersökning. Mitt mål har varit att följande avsnitt ska spegla de erfarenheter och den kunskap som finns inom ramen för arbetet med stödgrupper och ensamkommande flyktingbarn. I valet av litteratur kring stödgrupper har jag endast tittat på de som riktar sig till barn eller ungdomar. En del av den forskning som jag bedömt vara användbart för att beskriva de ensamkommande ungdomarnas situation berör generella aspekter för barn, ungdomar eller flyktingbarn.

3.1 Stödgrupper

3.1.1 Definition

”Med strukturerad gruppverksamhet med ungdomar brukar man mena att man arbetar med en organiserad gruppverksamhet där det finns en metod att arbeta utifrån och där träffarna har ett syfte och ett mål.” (Andersson & Andersson 2005 s. 81) Söderblom och Inkinen (2009) definierar en stödgrupp som en professionellt ledd verksamhet där syftet är att uppmuntra barn att bearbeta upplevelser, tankar och känslor tillsammans med hjälp av olika aktiviteter och övningar. Forinder och Hagborg (2008) ser stödgrupper som ett psykosocialt arbete och en etablerad arbetsform som bör jämföras med former som nätverksarbete och familjeterapi. En stödgrupp kan ha terapeutiska och läkande effekter men ska inte jämföras med en behandling. Enligt Straumme (2007) är gruppinterventioner rekommenderat att använda för barn och ungdomar som har utsatts för potentiellt traumatiska händelser (exempelvis förlorat en anhörig). Andersson och Andersson (2005) menar att gruppinterventioner kan användas i förebyggande syfte; dels genom generella grupper (exempelvis en skolklass), dels mer riktat mot unga som är i riskzonen för att utveckla eller förvärra en social problematik. Gruppträffarnas innehåll varierar och är mer eller mindre samtalsstyrda.

3.1.2 Grundstenar

Det som karakteriserar stödgrupper för barn och ungdomar enligt forskare (Angel & Hjern 2004; Ander et al 2005; Pålsson 1995) är att det är en tidsbestämd intervention (vanligtvis mellan åtta till fjorton träffar) där antalet gruppträffar och vad som ska behandlas under gruppträffarna är bestämt i förväg. Ett övergripande mål är att uppmuntra deltagare att dela med sig men en huvudregel är att alltid respektera var och ens val att inte prata (Söderblom & Inkinen 2009; Holm red. 2007). Att det

råder tystnadsplikt är väldigt viktigt (Kristal-Andersson 2001; Holm red. 2007).

3.1.3 Ramar för stödgrupperna

I litteratur kring stödgrupper (Holm red. 2007; Söderblom & Inkinen 2009) framkommer betydelsen av att följa samma struktur vid varje gruppträff, där inlednings- och avslutningsritualer alltid ingår. Under och efter det att barn har varit med om kritiska händelser stannar en känsla av hjälplöshet och förlorad kontroll hos många, något som gör det ytterst nödvändigt att gruppträffarna erbjuder trygghet och inte ökar känslan av hjälplöshet (Straumme 2007). Enligt en utvärdering av BIV/BIS (Nestler 2008) kunde stödgruppernas fasta strukturer med dess ritualer, förutbestämda teman och den regelbundna kontakten tillgodose barns behov av trygghet och kontinuitet. Andersson och Andersson (2005) poängterar att oförutsägbarhet ofta varit något mycket negativt för unga med sociala problem vilket gör att de kanske inte uppskattar överraskningar som andra tonåringar. Fasta tider och ramar skapar den trygghet de ofta saknar och behöver. Enligt Straumme (2007) är en välbekant och väntad fysisk miljö en annan avgörande faktor för att skapa en välkomnande och trygg miljö. Det ska vara ett rum där det inte finns störande moment som att andra kan komma in eller att det är störande ljud. Stödgruppens struktur (Söderblom & Inkinen 2009) ger barn en känsla av kontroll. Att i så stor utsträckning som möjligt erbjuda barnen möjlighet till förberedelse inför vad som ska hända under träffen och under kommande träffar är a och o. Det är även viktigt menar Pålsson (1995) att påminna gruppen om hur många träffar som är kvar och förbereda dem för ett avslut. Att som gruppleddare vara tydliga med syfte och mål med att träffas skapar trygghet men då de inte alltid överensstämmer mellan deltagare och gruppleddare menar Andersson och Andersson (2005) att de bör diskuteras.

3.1.4 Förvalda teman

En viktig aspekt i arbetet med stödgrupper är att gruppleddarna alltid måste anpassa val av fokus, metoder och arbetsuppgifter efter varje grupps unika förutsättningar och att det inte finns en färdig mall i arbetet med grupper (Andersson & Andersson 2005; Straumme 2007)

Teman kan behandla dåtid, nutid och framtid, men de flesta håller med om att det bästa för barnen är att man förmedlar till gruppen att vi är här och nu. I ett inledningsskede är det viktigt att hitta ofarliga samtalsämnen som är samlande. Introduktionen av det förvalda tema som ska behandlas under gruppträffen får gärna vara faktaorienterat för att barnen ska få kontroll över vad som ska hända och vad de delar med de andra barnen. Detta är en viktig del av grupprocessen och skapar sammanhållning, samhörighet och trygghet. (Holm red. 2007; Pålsson 1995)

3.1.5 Gruppsammansättning

Enligt Holm (2007) ska gruppsammansättningen baseras på deltagarnas gemensamma erfarenheter och upplevelser (vad de exponerats för), och inte på aspekter som individuella symtom eller problem. Detta är av betydelse för att normalisera barnens behov av stöd. Enligt Kristal-Andersson (2001) är syftet med stödgruppen det avgörande för gruppsammansättningen. I stödgrupper för flyktingar anser hon inte att de behöver vara från samma kultur och/eller land, men däremot har hon gjort en åtskillnad mellan ensamkommande och andra flyktingbarn och låtit ensamkommande utgöra en gruppsammansättning för sig. För de stödgrupper som BRIS skapades efter tsunamin delade man in grupperna i de barn som förlorat en eller flera familjemedlemmar (sorggrupp), och de som varit med om katastrofen men inte mist en nära anhörig (traumagrupp) (Holm red. 2007).

3.1.6 Pedagogiska övningar

Under varje gruppträff gör man olika övningar tillsammans; som att måla, spela pedagogiska spel eller läsa en bok. Ledarna bör förklara övningarna genom att sätta in den i ett sammanhang som känns meningsfullt för gruppdeltagarna. Efter avslutad övning bör barnen få en chans att dela med sig av vad de gjort och av de tankar och känslor som det väckt (Straumme 2007). I gruppträffarna är det fördelaktigt att växelvis ha lekstunder för att ge barnen lite avkoppling och ny energi. Ett mellanmål under gruppträffen ger en naturlig paus (Holm red. 2007; Söderblom & Inkinen 2009).

3.1.7 Gruppledarnas kompetens

Forskare är överens om att gruppledare för stödgrupper där man möter utsatta barn bör ha en psykosocial grundutbildning, däremot inte nödvändigtvis en terapeutisk utbildning. (Forinder & Hagborg 2008, Söderblom & Inkinen 2009) Enligt Straumme (2007) behöver ledarna vara kunniga inom sorg och trauma hos barn och i grupper med ensamkommande ska ledarna enligt Kristal-Andersson (2001) ha kunskap om deras speciella svårigheter och hur man kan arbeta med dessa.

3.1.8 Gruppledarnas ansvar och roller

I en stödgrupp ska deltagarna framför allt prata och relatera till varandra medan ledarna ska finnas där för att vägleda och underlätta. (Söderblom & Inkinen 2009, Kristal-Andersson 2001) Ledarnas ansvar består i att föra grupprocessen, uppmärksamma varje barn enskilt och skapa trygga ramar för gruppen. Ledarna har också ansvar för att alla barn respekteras av de andra i gruppen och att vara uppmärksamma på när barn behöver skyddas mot intryck som kan vara traumatiska (Straumme 2007). Enligt Andersson och Andersson (2005) kan ungdomar i en tillitsfull grupp också behöva skyddas från att säga saker som de sedan ångrar, vilket exempelvis kan undvikas genom att ha diskussioner som utgår från ”åsikter om” istället för ”erfarenheter av”.

Gruppledarnas insats är viktig och enligt en studie (Straumme 2007) av vuxengrupper den faktor som kunde vara mest skadlig för deltagarna i en stödgrupp. Studien fann att två ledarstilar de facto var olämpliga, nämligen en starkt karismatisk och konfronterande samt en passiv. Den mest skadliga grupp faktorn ansågs vara brott mot tystnadsplikten. Forskare (Holm red. 2007, Söderblom & Inkinen 2009) menar att det är viktigt att gruppledare visar att de vågar och klarar av att möta barnens känslor och att det är okej att ta upp känslor med gruppen. Ledarna har alltid huvudansvaret för gruppen och att där råder trygga ramar, men barnen ska ges stor frihet och självbestämmanderätt att lära känna varandra och söka lösningar själva. Genom att låta barnen visa vägen när det kommer till att dela med sig av känslor och erfarenheter blir det också möjligt för dem att hantera dessa bättre (Kristal-Andersson 2001).

Forskare och praktiker (Angel & Hjern, 2004) är överens om att det bör vara två gruppledare i en barngrupp. I grupper för flyktingar krävs det ofta också att man arbetar med tolk. Detta innebär att det kan bli många vuxna i gruppen i förhållande till barnen. Enligt Angel och Hjern (2004) är det en fördel med vuxentäthet för att varje barn då får mycket uppmärksamhet och bekräftelse.

3.1.9 Genusperspektiv

Att ha ett genusperspektiv i arbetet med barn och ungdomar är viktigt på många vis. Dyregrov (1997) hävdar att det är skillnad på kön när det gäller vilka hjälpmetoder som funkar bra. Han menar att samtal som redskap favoriserar flickor eftersom pojkar har svårare att uttrycka känslor genom ord och samtal. Man bör därför använda olika typer av aktiviteter som öppnar upp för andra uttrycksformer för att hjälpa pojkar att uttrycka sig.

3.1.10 Mål och syfte med stödgrupper

Jag kommer nedan att ta upp de mål och syften som forskare i ämnet ofta väljer att ta upp (A-E).

A. Att förstå och ge uttryck för känslor, upplevelser och behov.

Barn som varit med om svåra upplevelser behöver hjälp med att förstå sin situation och ibland familjens. Genom att bekräfta deras berättelser bidrar man enligt Holm (2007) till att sätta in deras erfarenheter i ett sammanhang. För att barn ska kunna ta in och relatera till känslor kan det bli nödvändigt att knyta dem till deras egna erfarenheter och upplevelser i vardagen. Ett mål är att deltagarna får vägledning i att känna igen och namnge olika känslor och hur dessa hänger ihop med tankarna. Syftet menar Straumme (2007) är att barnen ska få ökad kontroll över sina tankar och känslor, vilket de får genom att acceptera och ge uttryck för dem. När de förstår varför de har smärtsamma känslor klarar de också av att hantera dem bättre. Tanken är inte att hjälpa barnen att glömma men att hjälpa känslor och upplevelser att släppa sitt hårda tag om tankar och kropp.

Straumme kallar det för ”psykologisk träning”. Många barn behöver lära sig att hantera svåra känslor vilket man kan göra genom att konkret och pedagogiskt lära barnen självhjälpsmetoder som t.ex. ångestdämpande strategier (Straumme 2007). I grupper med flyktingbarn kan deltagarna genom att lyssna på varandras erfarenheter, tankar och känslor (kring hemlandet, flykten och om att vara ny i Sverige), börja se på sin vardag med nya eller fler glasögon. Genom att barnen delar upplevelser med varandra normaliseras deras tankar och reaktioner och minskar känslan av ensamhet (Kristal-Andersson 2001; Söderblom & Inkinen 2009; Hom red. 2007; Straumme 2007). Enligt Dyregrov (1997) är det ett av de viktigaste syftena med stödgrupper, att få höra att andra reagerar på liknande sätt som de själva gör.

B. Interaktion, kommunikation och relationsskapande.

För Forinder och Hagborg (2008) är dialogen, mötet mellan deltagarna och reflekterandet centralt och betydelsefullt i stödgrupper. Att barnen ömsesidigt delar med sig av sina erfarenheter skapar enligt Söderblom och Inkinen (2009) samhörighet inom gruppen och möjliggör för barnen att identifiera sig med övriga deltagare. Interaktionen mellan gruppdeltagarna är en färdighetsträning i sig och kan göra att barnen upplever att det är befriande att dela med sig och anförtro sig åt andra, vilket får en sorts terapeutisk effekt. Pålsson (1995) hävdar att den stora styrkan med stödgrupper är att det är gruppen själv som skapar sina möjligheter men också svårigheter. Gruppen ger deltagarna en känsla av meningsfullhet genom att ge var och en rätt och chansen att både ge och få något tillbaka. Pålsson menar vidare att det övergripande syftet med gruppbehandling måste vara att skapa ett sammanhang av mänsklig värme och gemenskap. Att känna grupptillhörighet kan för många flyktingar vara något efterlängtat och att återfå känslan av att vara en del av en relation är enligt Pålsson lika med att vara levande. Att få möjlighet att dela mellanmänniska känslor som glädje och sorg med andra är en av grundstenarna för ett meningsfullt liv. För flyktingbarn med svårigheter att känna tillit till andra kan en stödgrupp hjälpa till att utmana rädslan och misstänksamheten och vända det till nyfikenhet och lust att vara tillsammans med andra (Pålsson 1995).

C. Stöd och handlingsstrategier i vardagen.

I de flesta stödgrupper för barn finns det en strävan efter att inkludera föräldrar, antingen genom information eller möjlighet att delta i en parallell vuxengrupp (Holm red. 2007, Söderblom & Inkinen 2009). Oavsett om föräldrar är involverade eller inte bör det under gruppträffarna diskuteras hur barnets stöd från vuxna ser ut och hur det blir tillgodosett (Söderblom & Inkinen 2009).

Enligt Holm (2007) är det viktigt att ställa frågor till barnen om hur deras vardag ser ut, hur det fungerar i skolan, med sömn, vänner, fritid och så vidare. Efter tiden med stödgruppen är målet att barnen har med sig redskap för att klara av situationer som de möter i sin vardag, vilket man kan

uppnå genom att dela erfarenheter och tips med varandra (Holm red. 2007; Söderblom & Inkinen 2009). Fördelarna med att använda stödgrupper visar forskning (Straumme 2007) bland annat är just att barn och unga lär sig att hantera utmaningar och stress genom att observera, lyssna på och interagera med jämnåriga i samma situation. Genom att göra övningar i en trygg miljö kan deltagarna utveckla handlingsstrategier för att hantera sin vardag. Dyregrovs (1997) erfarenhet från barngrupper är de är väldigt duktiga på att utbyta metoder för att hantera problem. Havnesköld (2008) menar dessutom att värderingar i en kamratgrupp och dess accepterande kan utgöra en viktig hälsofrämjande socialisationsfaktor, som delvis kan kompensera för en eventuell icke bekräftande, oempatisk och värderingsmässigt förvirrande hemmamiljö.

Ett förebyggande syfte med stödgrupper för ungdomar är bland annat att skapa goda processer tillsammans som ökar chansen att de gör positiva val även utanför gruppen. När barn får ökad självkännetdom ökar deras självförtroende, vilket i sin tur kan öka förutsättningarna för att våga ta egna beslut och för vissa att avstå från destruktiva beteenden (Andersson & Andersson 2005). *”Får gruppleddaren igång goda processer i en grupp så att det blir god sammanhållning och stämning, då känns det som man tillsammans kan 'förflytta berg'.”* (Andersson & Andersson 2005 s. 84)

D. Empowerment.

Ett mål med stödgrupper är att ge barnen ett alldeles eget rum där de får möjlighet att ta plats och blir lyssnade på. Ett mål med en stödgrupp menar Söderblom och Inkinen (2009) är att barnen ska få stöd i att se sina starka sidor, resurser och känna stolthet över dessa, något som gruppdeltagarna hjälper varandra med. Holm (2007) har efter ett omfattande arbete med flera olika barngrupper sett att det kan ge en otrolig kraft till barn när de får dela med sig till jämnåriga i samma situation. Den gemenskap som skapas i stödgrupper menar Nestler (2008) kan stärka barns identitetsuppfattning. Speciellt i åldern 16-18 menar Havnesköld (2008) att kamraters inflytande på identitetsutvecklingen är stor. I en utvärdering av BIV/BIS kunde Nestler (2008) se att gruppens positiva bekräftelse hade en jag-stärkande effekt på barn. Strukturerade och genomtänkta aktiviteter, lekar och kreativa uttrycksformer i stödgrupper kan mobilisera barns resurser. Det handlar även enligt Andersson och Andersson (2005) om att spegla sig i de andra deltagarna och att få bekräftelse på att man duger som man är. Om barnen känner sig trygga och bemötta med respekt i gruppen så kan de vara sig själva. Holm (2007) hävdar att barn bör få vägledning i att lära sig mera om sig själva och sin omgivning och få redskap för att förstå och uttrycka sina behov inför andra. Det är viktigt att förmedla betydelsen av att ta hand om och stå upp för sig själv.

E. Nutid och framtid.

Efter svåra upplevelser eller en svår tid kan barn behöva hjälp med att hitta en balans mellan att leva vidare och att minnas. Grundtanken med att arbeta i stödgrupper menar Skerfving (2008) är att ge barn stöd i nuet och i förebyggande syfte att stärka dem inför framtiden. Barn behöver enligt Holm (2007) förstå att de går in och ut ur sina känslotillstånd och att vissa av dem kommer försvinna medan andra känslotillstånd kommer att vara med dem genom livet på olika sätt. När barnen får höra hur de andra har klarat sig och kanske kommit längre i vissa aspekter kan de enligt Dyregrov (1997) bli stärkta om att det finns hopp om framtiden.

3.1.11 Kan stödgrupper vara skadligt för traumatiserade barn?

Enligt Kristal-Andersson (2001) och Pålsson (1995) är kreativa former ett icke-hotande sätt för traumatiserade personer att uttrycka känslor och erfarenheter. Kreativa uttryck och fria associationer (musik, rörelse, bilder, lekar, berätta drömmar/mardrömmar, utflykter osv.) där barnen själva kan välja hur mycket de vill dela med sig kan användas utan att riskera att hota barn med trauma. Pålsson (1995) menar att gruppbehandling som syftar till att erbjuda stöd och som använder sig av kreativa uttrycksformer är lämpligt i arbetet med flyktingar som upplevt traumatiska händelser. Om man arbetar med kreativa former utifrån *externaliserande* teman (som läggs utanför barnen själva) menar Pålsson att deltagarna tillsammans kan skapa sin egen trygghet och finna en mening med att träffas. Då man i stödgrupper för flyktingbarn inte vet graden av kris och trauma som de befinner sig i är det således med stor fördel man kan använda sig av kreativa uttrycksformer.

Gruppbehandling som däremot har som huvudsyfte att bearbeta traumatiska upplevelser, där deltagarna från början inte känner varandra, ställer sig Pålsson (1995) kritisk till. Att höra andra berätta om traumatiska erfarenheter kan väcka de egna till liv och då många kämpar för att glömma och hålla ångesten borta, kan gruppen komma att utgöra ett hot mot den egna integriteten och den lilla trygghet man byggt upp (Pålsson 1995). För barn som är traumatiserade menar Forinder och Hagborg (2008) att de bör behandla detta innan de kan delta i en stödgrupp eftersom en del av traumatiseringen är att ha ett så kallat *undvikande beteende*; barnet försöker undvika allt som kan framkalla minnen av traumat. Man bör därför i ett tidigt skede försöka kartlägga om det finns barn med posttraumatiska stressyndrom (PTSD)² och hjälpa dem att få behandling. Genom gruppträffarna blir det möjligt för gruppledare att fånga upp och identifiera de barn som kan vara i behov av kompletterande stöd på specialiserad nivå (Straumme 2007).

---

²Efter upplevelser av extremt traumatiska händelser (exempelvis krig eller våldtäkt) kan somliga individer drabbas av svåra psykiska störningar (långt) senare, dessa reaktioner kallas för posttraumatiska stressyndrom (Lundin 1998).

Gustafsson, Lindkvist och Böhm (1987) har utvecklat en modell av pedagogiska principer för att ge stöd till barn som varit med om traumatiska upplevelser i krig eller konflikter. Modellen heter STOP-modellen och beskriver principer för att stoppa kaotiska processer (på grund av traumatiska upplevelser från krig eller konflikter). Modellen innehåller följande principer.

Structure (strukturer): Barnets behov av en stabil yttre struktur som motpol mot det inre kaoset. Här är sysselsättning viktigt, och skola kan ofta vara den arena som erbjuder barn regelbundenhet, något som känns meningsfullt och ett vardagligt stöd och umgänge. (Gustafsson et al. 1987)

Talking (tala) and Time (tid): Alla barn har ett behov av att dela med sig till någon efter svåra upplevelser och berättandet ger barnet möjlighet att strukturera och avlasta sig de kaotiska upplevelserna. Stora som små barn kan behöva uttrycka sig genom kreativa former istället för att prata (ibid.). Hultmann (2009) anser att principen Talking and Time står för att visa för barnet att du som hjälpare är beredd att lyssna på barnets berättelse. Precis som skaparna av modellen anser Hultmann att det är bra att ställa direkta frågor till ungdomarna kring hur de mår eller vad de tänker på. Det är obefogat att som hjälpare känna oro inför att ställa frågor eftersom ungdomen bara berättar det som han eller hon tror att hjälparen kan handskas med.

Organized play (organiserad lek): Gustafsson, Lindkvist och Böhm (1997) betraktar leken som en behandlingsstrategi, då det ser till att hålla barns friska delar vid liv. Att leken ska vara organiserad baseras på barnets kaotiska omständigheter och behov av trygghet och vuxenstöd. För äldre barn, som i fallet av ungdomarna, menar Hultmann (2009) att det till exempel kan innebära gemensamma utflykter eller sportaktiviteter.

Parent support (stöd till föräldrarna): Forskning visar enligt Gustafsson, Lindkvist och Böhm (1997) att man i så stor utsträckning som möjligt inte ska separera barn från sina föräldrar och att man ska erbjuda föräldrarna stöd att vara föräldrar och delaktiga i de insatser som görs för barnen så länge det är möjligt. För de ensamkommande kan detta enligt Hultmann (2009) innebära att man ger stöd till de personer som står barnet närmast, men också att hjälpa barnet att ha fortsatt kontakt med sin familj i hemlandet.

3.2 Ensamkommande flyktingbarns situation

Enligt Nestler (2007) utmärker sig ungdomarna då deras situation är mycket speciell. Många tvingas lämna sina länder mycket abrupt och utan mycket eller ingen information om varför de

måste fly eller vart. Ungdomarna har sällan möjlighet att påverka vad som händer. Hur de färdas till Sverige ser väldigt olika ut; vissa lägger sitt liv i händerna på smugglare, några får stanna längre eller kortare perioder i grannländer först, några färdas gömda och andra har haft möjlighet att ta sig till Sverige genom att flyga. Med andra ord ser de bakomliggande omständigheterna och erfarenheterna för de ungdomar som kommer hit väldigt olika ut, vilket får betydelse för tiden som nyanländ i Sverige. Det som ungdomarna däremot har gemensamt är en ofrivillig och ofta svårhanterlig separation från familj och andra betydelsefulla personer i deras nätverk i hemlandet. För många kan det vara mycket svårt att förstå varför de vuxna fattat dessa beslut åt dem, och upplevelsen av att vara lämnad finns hos många (Nestler 2007). Skälen till varför föräldrarna inte kan resa med sina barn ser väldigt olika ut (Kristal-Andersson 2001).

Att ungdomarna är utsatta med anledning av ovanstående är det ingen som betvivlar, däremot visar statistik (SOU 2004 och Metro 11-04-01) att ungdomarna även befinner sig i riskzonen för att bli utsatta för sexuell exploatering, i sitt hemland, under flykten och, eller efter ankomsten i Sverige. Enligt en statlig offentlig utredning (2004) kring sexuell exploatering av barn framkommer det att ensamkommande barn befinner sig i riskzonen för att bli utsatta för mänsklig trafficking och prostitution. Tre av sju kommuner som Integrationsverket följt upp år 2003 vad gäller mottagandet av ensamkommande barn svarar att ungdomarna kan ha varit utsatta för sexuell exploatering (SOU 2004). I en artikel i Metro (11-04-01) framkommer det ungdomarna blir utsatta för sexuell trafficking av smugglare under resan till Sverige och varnar för att det kan vara välorganiserat.

3.2.1 Bemötandets roll

Hultmann (2009) hävdar att flyktingbarn generellt har många traumasymtom de första åren i Sverige och att psykiatriska sjukdomar hos flyktingbarn kan kopplas till bristande socialt stöd. De ungdomar som har ett bra socialt stöd, oavsett bakgrund, flykting- eller traumaerfarenheter, kan klara sig lika bra som andra ungdomar menar han. Sommerschild (1999) har funnit att graden av påverkan som en kris har på individer till stor del beror på förutsättningarna efteråt. Detta ger belägg för att ungdomarna kan klara av en kris om de får ett tryggt omhändertagande tiden efteråt. Bemötandet i det nya landet menar Kristal-Andersson (2001) påverkar ungdomens framtida liv där och Nestler (2007) menar att rätt bemötande kan mobilisera ungdomens inneboende resurser och krafter. Henry Ascher (2010) hävdar att mottagandet i det nya landet de facto har större betydelse för flyktingbarns senare psykisk hälsa än händelserna före flykten. En trygg social omgivning och stöd från en eller flera vuxna efter upplevelser av flykt eller trauma har stor betydelse för barnets psykiska hälsa (Ascher, Mellander och Tursunovic 2010). Forskning (Dyregrov 1997) visar att barn som får dela sina tankar med någon klarar av att hantera exempelvis sorg mycket bättre.

3.2.2 Ungdomarnas behov av psykosocialt stöd

Nestler (2008) har identifierat att flyktingbarn har sju grundläggande behov: trygghet; kontinuitet; stimulans; att bli sedda och bekräftade; att få vara barn; gemenskap, tillhörighet och möjlighet till identifikation; öppenhet; och att bli lyssnade till. För att ge flyktingbarn stöd i att komma över svåra upplevelser, sorg och förluster behöver de enligt Brendler-Lindqvist (2004) ett socialt sammanhang som är stabilt och där det finns någon som lyssnar. Ungdomarna behöver enligt Hultmann (2009) en trygg och förutsägbar miljö och möjlighet att förbereda sig inför förändringar. De behöver också psykologiskt stöd och skydd. För många präglas tillvaron av obesvarade frågor och ensamhet och många saknar enligt Nestler (2007) ett utrymme där de får ge uttryck för sina funderingar och få stöd i att hantera och bearbeta inre konflikter. Holm (2007) definierar bearbetning som en process där vi förvandlar negativa upplevelser till något vi kan förstå och hantera. Att bearbeta något innebär även att lära sig att acceptera och delvis släppa taget.

Ungdomarna saknar enligt forskare (Ascher et al 2010) de hjälpare och stödpersoner som andra ungdomar har i sin familj och vänner vilket gör att stödet måste komma utifrån. Enligt Nestler (2007) behöver ungdomarna stöd och en stabil och kontinuerlig relation till en vuxen. De behöver dels vuxna att identifiera sig med och se upp till dels i vägledande syfte. De behöver vuxna som är empatiska och tydliga. Hultmann (2009) påpekar att vuxna i omgivningen kan fungera som ställföreträdande stöd och blir viktiga eftersom de blir de enda som kanske kan uppmärksamma ungdomarnas mående och fånga upp de som mår dåligt. Hessle (2009) menar att alla ungdomar möter någon vuxen som blir viktig för dem, det kan vara engagerade och stödjande lärare, ledare i idrottssammanhang, personal vid grupphem eller stödpersoner i behandlingssammanhang. Hessles forskning kunde konstatera att de flesta ungdomarna i första hand skapar kontakter inom sin kulturkrets och med unga från andra länder än Sverige. Personer från majoritetskulturen formade istället en del av ett formellt nätverk som dock var betydelsefullt och öppnade dörrar till det svenska samhället.

Kontinuitet och struktur i vardagen, vilket skola och fritidsaktiviteter kan bidra till, kan också normalisera ungdomarnas tillvaro (Nestler 2007). Skola och fritidsaktiviteter är även viktiga i integrationssyfte och att arbeta för integration är enligt Nestler en viktig samhällsuppgift därför att det bemöter ett behov från ungdomarna om att känna tillhörighet och delaktighet vilket kan motverka känslor av utanförskap och ensamhet.

Brendler-Lindqvist (2004) menar att ungdomarna har behov av att upprätthålla sitt kulturella arv och att det är av stor betydelse för dem att ha kontakt med sina rötter. Som stödarbetare bör man

därför ha vetskap om betydelsen av kulturella aspekter och i så stor utsträckning som möjligt hjälpa ungdomarna att upprätthålla sin kultur och kontakten med sina rötter. Hessle (2009) hävdar att ungdomarnas livskvalitet i Sverige de facto hänger på deras möjlighet att skapa och upprätthålla kontakt med familj och släkt i hemlandet eller där i världen som de befinner sig, en kontakt som benämns som *transnationella relationer*. Goda transnationella relationer menar hon fungerar som ett viktigt nätverk trots den fysiska frånvaron och att de är en förutsättning för socialisering och etablering i mottagarlandet. Hessle menar vidare att inga ungdomar övergivits helt av sina anhöriga utan att där oftast finns någon, utanför eller i Sverige, som tilldelats eller tagit ansvar för dem.

3.2.3 Stödarbetaren som träffar ungdomarna

Enligt Hultman (2009) bör stödarbetare som möter dessa ungdomar få handledning och utbildning inom området. För att ge adekvat stöd till ensamkommande ungdomar krävs enligt Brendler-Lindqvist (2004) pedagogiska och psykosociala metoder samt erfarenheter av att ge stöd till barn som farit illa. Kristal-Andersson (2001) menar att de stödarbetare som träffar ensamkommande ofta blir väldigt betydelsefulla för dessa ungdomar och således innebär ett stort ansvar. Stödarbetaren bör dock inte försöka verka som ett substitut för föräldrar eller nätverk utan hellre hjälpa och vägleda ungdomen att känna tillit och skapa relationer till andra personer i sin omgivning som kan ge han eller henne stöd i vardagen. Hultman (2009) anser att det viktigaste är att stödpersoner som möter ungdomarna förstår att inte alla vill prata men att de visar att de är beredda och har utrymme för att lyssna.

3.3 Ungdomarnas psykosociala hälsa

I en Rädda Barnen-rapport undersöker Brendler-Lindqvist (2004) arbetet med ungdomarna på ett asylhem för ensamkommande flyktingbarn. Av de sjutton ungdomar som befann sig på hemmet visade det sig att samtliga hade psykiska symtom. De flesta hade svårigheter med koncentration och sömn medan andra psykiska symtom var: ätstörningar, aggressionsutbrott, ångest, depressioner och suicidtankar. Separationen från föräldrar och anhöriga samt andra obearbetade trauman menar hon är bidragande faktorer till ungdomarnas psykiska ohälsa. Men enligt Brendler-Lindqvist finns det även anledning att tro att den långa och ovissa väntan på asylbeslutet är så psykiskt påfrestande att psykiska symtom kan utvecklas. Enligt Hultmann (2009) är ensamkommande barn en mycket sårbar grupp i psykologisk bemärkelse, vilket Sommerschild (1999) menar beror på krigs- och konfliktupplevelser tillsammans med att separeras från sina föräldrar. I studier (Hessle 2009) av traumatiska erfarenheter och stress i hemlandet och under flykten framgår det att ensamkommande barn i högre grad än andra barn visar symtom som ångest, depression och PTSD. Pålsson (1995)

menar att den fysiska isoleringen som exiltillvaron innebär skapar en själslig isolering och vilshenhet.

3.3.1 Tillvarotillstånd

Kristal-Andersson (2001), psykolog och psykoterapeut med lång erfarenhet av arbete med flyktingar och invandrare, har gjort ett försök att systematisera flyktingars och invandrades erfarenheter och gemensamma och specifika problem. Till stöd för de professionella som möter målgruppen har hon skapat en begreppsmässig referensram som hon hoppas ska vägleda dessa i sitt arbete. Jag har valt att plocka ut en av de sex aspekterna som hennes referensram utgörs av, nämligen den aspekt hon kallar för *tillvarotillstånd*. Tillvarotillstånd definieras som de känslor, tankar och förhållanden som flyktingar eller invandrare kan möta under flykting-/invandrar situationen. Känslorna och tankarna är allmänmänskliga, däremot har Kristal-Andersson (2001) funnit att där finns vissa känslor, tankar och förhållanden som karakteriserar just flyktingars och invandrades erfarenheter. När en individs tillvaro, omedvetet eller medvetet, börjar domineras av en eller flera känslor, tankar eller förhållanden, finns det risk att det börjar dominera hans eller hennes inre och yttre värld, och det är då som individen kan finna sig själv i ett negativt tillvarotillstånd.

Jag kommer nedan att redovisa de känslotillstånd som Kristal-Andersson (2001) tar upp utifrån ett fokus på ensamkommande flyktingbarn, samt i några fall ta in andra forskares kunskaper. Syftet är att ge en kort och samlad bild av hur ungdomarnas psykosociala status kan se ut.

Ensamhet och saknad. Att sakna familj, vänner och sin tidigare omgivning kan skapa en stark känsla av ensamhet. Många ungdomar saknar även saker som de inte fick med sig, som leksaker, husdjur och annat som i dess avsaknad får stor betydelse. När ungdomarna känner sig ensamma eller att livet i det nya landet är svårt kan de känna sig övergivna, svikna eller lurade (ibid.).

Främlingskap. En känsla som barn ofta har svårt att sätta ord på eftersom de har svårare än vuxna att kunna resonera kring det som är främmande och nytt. De har även svårare att förstå att det är upplevelser som förändras med tiden (ibid.).

Skuld och skam. Ungdomarna kan känna skuld och eller skam över saker i sin bakgrund med anledning av egna erfarenheter eller genom integrering av erfarenheter hos exempelvis en förälder. Ungdomen kan få skuldkänslor vid drömmar om att återvända och inte våga yttra sådana tankar som saknad efter hemlandet. Det kan också finnas en ambivalens mellan att vilja stanna och att vilja återvända (ibid.). Brendler-Lindqvist (2004) hävdar att ungdomarna ofta lider av skuldkänslor i relation till dem som de lämnat kvar eller som omkommit och att de därför bär på en överlevnadsskuld.

Separation och förlust. Många ungdomar har upplevt synnerligen traumatiska separationer och förluster (Kristal-Andersson 2001). Forskning (Nestler 2007) visar som jag nämnt tidigare att ungdomarnas psykiska hälsa påverkas mycket negativt av att separeras från sina familjer. Pålsson (1995) menar att förlusten och saknaden som följer av familj, släkt och, eller vänner kan vara så stark att det försätter flyktingar i en grundstämning som liknar depression.

Sorg. Angel och Hjern (2004) beskriver att flykten skapar en oändlig sorg över allt det man förlorat när man tvingats att överge sitt hemland. För tonåringar beror sorgen framför allt på en förlust av social identitet och bilden av den *omnipotente* vuxne, dvs. den som klarar av att skydda sitt barn. Vissa barn upplever sorg men kan ha svårt att förstå varför (Kristal-Andersson 2001).

Degradering av modersmålet. När människor i ungdomarnas omgivning inte förstår vad de säger kan de känna frustration och ilska eller välja att vara tysta. Det tar lång tid att förstå ett språk och många ungdomar väljer att ge ett missvisande sken om att de förstår trots att de fortfarande har svårigheter med att förstå. Ungdomar som talar med brytning tenderar att misstolkas språkligt men också som mindre intelligenta, vilket kan bidra till en känsla av underlägsenhet (ibid.)

Degradering av hemlandets värderingar. Som ny i ett land ifrågasätts tidigare värderingar vilket kan skapa inre konflikter och svåra kompromisser. Lojalitet mot familjens värderingar kan ställas på sin spets och vissa kan känna skuld när de ”bryter” mot tidigare värderingar (ibid.).

Underlägsenhet. Många ställer höga krav på sig när de kommer till det nya landet och unga upplever att de representerar familjens hopp. Om barnet känner sig oförmögen att uppfylla de krav som de eller familjen ställer på dem uppstår en känsla av otillräcklighet och underlägsenhet. Dessa känslor kan göra att ungdomar reagerar genom att bli tysta, arga, ledsna, aggressiva eller känna självförakt eller förakt mot människor i sin omgivning (ibid.).

Identitetslöshet. Barns identitet och självaktning grundar sig på en trygg hemmasituation och hur han eller hon behandlas av samhället. Ungdomarna kan skilja sig från omgivningen på grund av utseende, kultur och språk, men det är omgivningens reaktioner som avgör deras upplevelse av att vara annorlunda. Minskad självaktning på grund av att känna sig annorlunda kan skapa identitetskonflikter och i vissa fall identitetslöshet. Då ungdomarna är utan sina föräldrar påverkas de mycket starkare av personer i sin omgivning. Ungdomar kan få sänkt självaktning i avsaknad av

sina föräldrar, släkt och sociala nätverk (Kristal-Andersson 2001).

Rotlöshet. Flyktingsituationen kan skapa känslor av att inte höra hemma någonstans, vilket är mycket smärtsamma erfarenheter för barn. Kristal-Andersson (2001) menar att barn som går igenom känslor av rotlöshet kan bete sig som om de vore allvarligt störda.

Bitterhet. Känslor av bitterhet återfinns ibland hos ungdomar på grund av erfarenheter i hemlandet, under flykten eller under tiden i det nya landet. Känslan kan komma till uttryck genom att ungdomen använder sig av cynism och sarkasmer eller uppträder aggressivt (ibid.)

Misstänksamhet. Ungdomarna kan enligt Pålsson (1995) ha svårt att känna tillit till andra människor eftersom deras erfarenheter säger att människor kan göra dem illa. Som nyanländ kan det därför vara svårt att känna tillit till andra och att ge sig in i nya relationer kan upplevas skrämmande. Enligt Kristal-Andersson (2001) kan den bristande tilliten också bero på mottagandet i det nya landet. Det kan dröja lång tid innan ungdomar börjar känna tillit även om viljan finns hos barnet.

Fördomar – att vara utsatt för och att hysa fördomar. Vissa barn kan hysa fördomar om andra eller möta fördomar från andra på ett sätt som begränsar han eller henne. Det kan vara svårt för ungdomarna att förstå orsakerna bakom fördomarna (ibid.)

Syndabock – att utses till eller att känna sig som en syndabock. Att känna sig som en syndabock kan vara baserat på verkliga grunder men kan också vara antingen en överdriven uppfattning av verkligheten eller en inbillning. Barn kan ha svårt för att förstå när de inte bär ansvar för saker som sker. Barn som blivit syndabockar eller känner sig som sådana, kan få känslor som rädsla, vrede, maktlöshet, indignation och skam (ibid.).

4. TEORETISKA PERSPEKTIV

Jag kommer i det följande att återge de teoretiska perspektiv som jag kommer använda mig av för att analysera min empiri. Följande perspektiv kommer användas: det salutogena perspektivet, resiliens, coping och skyddsfaktorer, empowerment samt kris och trauma.

4.1 Det salutogena perspektivet

Världshälsoorganisationen (WHO 2011) hävdar att hälsa inte endast är avsaknaden av sjukdom eller funktionshinder utan faktiskt är ett tillstånd av fullständigt fysiskt, mentalt och socialt välbefinnande. Det är även intressant att inkludera WHO's definition av psykisk hälsa, som beskrivs som ett tillstånd av välbefinnande där individen förverkligar sina förmågor, kan bemästra livets vardagliga stressmoment, kan arbeta produktivt och fruktbart och där individen har möjlighet att bidra till sin omgivning. För hög grad av välbefinnande krävs det enligt Lundgren och Persson (2003) att man upplever att tillvaron är meningsfull, vilket det gör om man känner sig inkluderad, är en deltagare och ses som en resurs av sin omgivning.

När man väljer att ha fokus på de hälsofrämjande processerna i sitt arbete har man ett *salutogent* perspektiv, *salutogenes* står för det som främjar hälsa, vilket är motsatsen till *patogenes* som står för det som orsakar sjukdomar (Gjaerum et al 1999). Den forskare som kommit att utgöra den största förespråkaren för det salutogena perspektivet är Aaron Antonovsky. Hans teori kallas i Sverige för KASAM och står för en känsla av sammanhang. Utöver det salutogena perspektivet i hans teori menar han enligt Sommerschild (1999) att alla individer har vissa motståndsstrategier för att hantera situationer i vardagen, och att denna förmåga att klara oss är beroende av att vi upplever en känsla av sammanhang. För att vi ska uppnå denna känsla behöver vi kunna förstå vår situation (begriplighet), tro på att vi kan hitta lösningar (*hanterbarhet*) och tycka att det är meningsfullt att försöka (*meningsfullhet*). Alla människor vill känna att de kan påverka sina liv. Forskning (Forinder & Hagborg 2008) har inte kunnat visa att stödgrupper förändrar deltagares KASAM men däremot att stödgrupper erbjuder barn och ungdomar ett stödjande och salutogent sammanhang.

4.2 Resiliens, coping och skyddsfaktorer.

Forskare (Lundgren & Person 2003; Söderblom & Inkinen 2009; Gjaerum et al 1999) är överens om att svårigheter eller hot som människor kan möta i sina liv inte automatiskt innebär en risk för deras hälsa, och att graden av påverkan på vår hälsa beror på varje individs unika förutsättningar och förmågor att hantera påfrestningar. I det sociala arbetet med barn och ungdomar fortsätter

professionella att förundras över somliga barns förmåga att klara av svårigheter och frågan är varför en del barn klarar sig bättre än andra? Forskning (Lundgren & Persson 2003; Sommerschild 1999) tyder idag på att man bör fokusera på och stärka de faktorer som skyddar och stärker barns förmåga att klara sig och främjar deras hälsa istället för att fokusera på deras sårbarhet. Inom området för detta kunskapssökande är begreppet *resiliens* mycket centralt. Enligt forskare i ämnet (Söderblom & Inkinen 2009; Gjaerum et al 1999) innebär resiliens förmågan att klara sig väl trots allvarliga och långvariga motgångar eller psykiska påfrestningar. Skerfving (2008) definierar resiliens som motståndskraft och förmåga att återhämta sig. Individens resiliens är inte statisk utan kan förändras över tid eller efter påverkan från olika omständigheter. Resiliensen påverkas framför allt av faktorer i omgivningen och individens allmänna tillstånd. Kohli (2007) definierar resiliens som förmågan att klara sig trots alla odds – att lyckas trots exponering för stora risker; att behålla kompetens under press – att kunna anpassa sig till svåra omständigheter; och att återhämta sig från trauma – att anpassa sig framgångsrikt till negativa händelser. Kohli nämner fyra huvudfaktorer för att förbättra flyktingbarns resiliens vid plågsamma upplevelser;

Tillhörighet: att barnet känner att de har minst en nära vuxen som förstår deras känslor och att de känner tillhörighet till en familj, ett samhälle, en skola och en samhällsgrupp.

Tankar: att barnet har möjlighet att tänka på sina upplevelser i ett tryggt sammanhang där det finns vuxna och andra i samma situation.

Makt: att barnet upplever att de har möjlighet att göra vissa aktiva val i livet för att minska känslan av hjälplöshet. Här inkluderar Kohli (2007) vad han kallar *inlärld hjälpsamhet*, att barnet får möjlighet att hjälpa andra i samma situation, vilket hör ihop med att välbefinnande inkluderar förmågan att göra värdefulla handlingar.

Kulturell integration: att barnet hittar en känsla av kontinuitet mellan sin kultur från hemlandet och den eller de i det nya landet. Att få chans att sörja otillgängliga bitar från sin kultur medan de orienterar sig i det nya landet (Kohli 2007).

Ett annat centralt begrepp i dessa sammanhang är *coping*. Söderblom och Inkinen (2009) menar att coping är de tillgängliga strategier som en individ har att hantera situationer utan att belasta sitt psykiska och fysiska välbefinnande; en förmåga man utvecklar genom inlärning och insikt. För att lära sig copingstrategier krävs det att man i lagom utsträckning under sin uppväxt utsätts för situationer som är stressande och utmanande, vilket hjälper individen att tackla svårigheter senare i livet. Att använda coping som metodik innebär enligt Sommerschild (1999) att se att varje individ och situation innehåller potentiella resurser för bemästrande och att det finns sätt att frisätta dessa möjligheter. Skerfving (2008) menar att man kan dela in barns copingstrategier i inre och yttre aktioner, där den första är att försöka anpassa och reglera de känslor som är kopplade till situationen

och den andra är att försöka lösa problemet genom att förändra den yttre situationen. Är exempelvis en situation omöjlig att påverka, eller upplevs som sådan, kan den enda tänkbara strategin för barnet vara att anpassa sig känslomässigt (inre strategi). Båda strategierna kan vara ändamålsenliga men om barnet anpassar sig för mycket känslomässigt kan barnet hindras från att förändra situationen. Viktigaste faktorn för god coping menar Skerfving är att kunna göra en adekvat bedömning av sin situation. Andra förutsättningar för god coping är god självuppfattning, fritidsintressen och kreativitet (Skerfving 2008) samt känslan av att ha (inre) kontroll över sitt liv (Lundgren & Persson 2003).

Hessle (2009) anser att synen på ungdomarna i stor utsträckning beror på vilket perspektiv man anlägger. Det finns dels de forskare som fokuserar på barnens psykologiska utsatthet med anledning av stress och trauma, dels de forskare som tittar på barnens överlevnadsförmåga, stresstålighet, förmåga till resiliens, coping och att istället för att vara offer ses som aktörer i sina liv. Kohli (2007) beskriver skiftet från att fokusera på flyktingbarns svagheter eller som offer till att fokusera på deras resiliensbaserade överlevnadsstrategier som ett paradigmskifte. Tidigare forskning domineras enligt Kohli av fokus på flyktingbarns svagheter där deras kapacitet och förmågor att klara av omfattande stressfaktorer skiner med sin frånvaro. Kohli menar att bilden av ungdomarna som djupt bekymrade och i behov av psykiatriska interventioner endast speglar en minoritet av de ensamkommande flyktingbarnen. Faktum är att dessa ungdomar trots sin situation och svåra upplevelser tycks klara sig väl, vilket pekar på hög resiliens hos dessa ungdomar. Forskning (ibid.) visar att många av ungdomarna troligtvis kommer från trygga och stabila familjer, vilket också påverkar deras resiliens. Istället för att försöka lösa alla problem menar forskare (Söderblom & Inkinen 2009) att man bör arbeta förebyggande genom att se till att stärka barns självförtroende och copingstrategier. Sommerschild (1999) menar att forskning pekar på ett samband mellan barns självbild och deras resiliens, barn med en positiv självbild är motståndskraftiga och bemästrar sin situation. En grundsten i det förebyggande arbetet menar Sommerschild är att stärka individens samhörighetskänsla. Barn kan inte bygga upp sin självkänsla helt på egen hand eftersom känslan av egenvärde får näring av samspelet med andra och därför behöver barn social feedback.

4.2.1 Sammanställning av skyddsfaktorer.

Individuella egenskaper: God fysisk hälsa; humor; problemlösningsförmåga (Lundgren & Persson 2003). Att behärska färdigheter; att känna att man klarar av utmaningar som man ställs inför (Ander et al 2005; Sommerschild 1999). God kontaktförmåga; trygg känslomässig anknytning till andra; flexibilitet; förmåga att föra en inre dialog med hjälp av symbolik; en positiv självbild (Sommerschild 1999). Att där finns klara normer och regler; tydliga och positiva förväntningar på

en; förmåga att förstå och komma överens med andra (Lundgren & Persson 2003; Ander et al 2005).

Familj och relationer: Goda relationer inom familjen; förståelse för familjens och den egna situationen; ett socialt nätverk utanför familjen (Söderblom & Inkinen 2009). God hälsa hos modern (Lundgren & Persson 2003). Vuxnas omtanke, engagemang, tillitsfulla lyssnande och förtroendefulla relationer; nära och tillitsfulla relationer till vänner (Lundgren & Persson 2003; Ascher et al 2010; Ander et al 2005).

Vardag, skola och fritid: Ett tryggt och fungerande vardagsliv (Söderblom & Inkinen 2009). Socialt engagemang; hobbies och fritidsaktiviteter; en bra skola och positiv inställning till denna (Söderblom & Inkinen 2009; Lundgren & Persson 2003). Bekräftelse vid goda prestationer; beröm, uppmärksamhet och en känsla av att lärarna bryr sig om vad barnen tycker; att inte bli mobbad eller känna oro inför det; möjlighet till inflytande och kontroll över sin situation (Lundgren & Persson 2003).

4.3 Empowerment

Empowerment är enligt Askheim och Starrin (2007) ett begrepp som kommit att inbegripa allt från aspekter som makt, socialt stöd, självförtroende, stolthet, delaktighet, kompetens, självkontroll, medborgarskap, samarbete och autonomi. Begreppet ämnar belysa vikten av att erbjuda stöd till människor i utsatta situationer i hopp om att förändra sociala, miljömässiga och ekonomiska förhållanden samt uppmuntra mänsklig utveckling. Man kan också säga att *empowerment* står för en motpol till känslan av maktlöshet. Ett empowermentorienterat socialt arbete menar författarna i Moulas (2009) bok är en förändringsprocess som bygger på varje individs kapacitet att förändra och förbättra sin egen situation. Genom ett kollaborativt och dialogiskt stöd kan socialarbetaren underlätta eller utveckla brukarens egen förmåga till denna process. Empowerment beskrivs som "[...] kontroll över våra liv, tillit till vår skicklighet att handla för det som är viktigt för oss och medvetenhet om möjligheterna att fatta beslut." (Moula 2009 s. 19)

Bergman (2010) anlägger ett empowermentperspektiv på hur flyktingar hanterar sina liv under asylprocessen. Han menar att deras situation, den långa väntan och att pendla mellan hopp och förtvivlan skapar passivitet och dålig hälsa och är "disempowering". Däremot upplever han att flyktingar får stöd från en latent empowermentprocess, en motreaktion och motståndskraft bestående av; att hålla sig sysselsatt, att etablera ett socialt nätverk, att söka efter information och kommunikation samt att ha "rätt beteende". Även om asylsökande inte är maktlösa har de mycket begränsad makt att förändra förhållandena som ligger till grund för deras asylansökan och därför blir empowerment i deras kontext en strävan efter kontroll och etablerandet av motståndskraft.

4.4 Kris och trauma

Gyllenswärd (2007) förklarar att barns förmåga att klara av psykisk smärta är begränsad, och desto yngre barnet är desto kortare perioder orkar de möta känslorna. Gyllenswärd beskriver exempelvis barns sorg som randig därför att de pendlar mellan perioder då de känner sorgen och perioder då de helt enkelt inte orkar hantera de svåra känslorna. Barn vill gärna glömma eller förneka svåra minnen. Många barn som upplevt trauma känner sig annorlunda och utpekade, vilket barn absolut inte vill göra och försöker därför visa upp en kontrollerad yta som döljer det inre kaoset. Det värsta som kan hända är om barnet kommer i ett känsloladdat tillstånd och lämnas ensamt för att försöka förstå traumat själv (Gyllenswärd 2007).

Det är väsentligt att göra en teoretisk skillnad mellan en traumatisk kris och en livs- eller utvecklingskris. En traumatisk kris är plötsliga och oväntade yttre påfrestningar som *"[...] innebär ett hot mot ens fysiska existens, sociala identitet och trygghet eller mot ens grundläggande möjligheter till tillfredsställelse i tillvaron."* (Cullberg 2006 s. 19) En traumatisk kris (ibid.) kan vara att plötsligt tvingas fly eller att en anhörig omkommer. En livskris däremot är påfrestande händelser som tillhör det normala livet men som ibland kan bli övermäktiga. En livskris kan vara att komma i puberteten eller pensioneras. Man brukar även prata om kritiska ålders- eller utvecklingsperioder, där exempelvis tonårsperioden är en sådan. Enligt Hultman (2009) befinner sig ensamkommande flyktingbarn i dels en livskris dels en flyktingkris (en traumatisk kris). Livskrisen beror på att de är tonåringar och befinner sig någonstans mellan att vara barn och vuxna. Flyktingkrisen beror på att de tvingats fly, skiljas från familj och vänner, och komma till ett nytt land ensam (Hultmann 2009) vilket enligt Gyllenswärd (2007) innebär ett trauma för barnen.

4.4.1 Flyktingkris

Nestler (2008) menar att migration, oavsett anledning till rörelsen, får djupa psykologiska konsekvenser för individer. Forskning visar enligt Nestler att migrationen går att se på som ett krisförlopp där individen går igenom olika faser. Oavsett anledningen bakom migrationen så innebär den stora påfrestningar för barn och ungdomar och medför risker för att deras grundläggande behov inte blir tillgodosedda. Ensamkommande flyktingbarn anländer till Sverige ovissa om vad som väntar dem. Enligt Hultmann (2009) ockuperas asylsökande barns mentala tillstånd av frågan om uppehållstillståndet, en osäkerhet som skapar ett konstant stresstillstånd. Att befinna sig i asylprocessen påverkar negativt barnens förmåga att engagera sig i tankar om framtiden. Kristal-Andersson (2001) gör bedömningen att ett barn i väntan på asyl bör betraktas som ett barn i kris under denna tid. Alla ungdomar hanterar ankomsten och livet i det nya landet på

ett unikt sätt, men flykten och den nya omgivningen kan enligt henne innebära en chock i sig. Vidare är ungdomen ytterst sårbar och beroende av människorna i omgivningen under tiden som ny i Sverige. Nestler (2008) menar att flyktingskapet är påfrestande för individens självbild och identitetsuppfattning eftersom det innebär stora yttre förändringar och påfrestningar. Människan är ständigt beroende av att spegla sig i omgivningen, dvs. att vi är påverkade av hur andra människor betraktar oss. Som ensamkommande flykting har du nyligen förlorat din gamla omgivning, du är ensam och möts av en helt ny omgivning som betraktar dig annorlunda än din tidigare kanske gjort. Många kanske blir betraktade som främlingar eller som flykting med tillhörande fördomsbaserade egenskaper. I mötet med den nya omgivningen och dess främmande betraktelse kan individens identitet och känsla av kontinuitet påverkas negativt. Omständigheterna i den nya omgivningen kan skapa utanförskap, isolering och mobbning (Nestler 2008).

4.4.2 Utvecklingskris

Alireza Moula och Kent Lindqvist (2009) definierar adolescens som processen från barndomen till vuxenlivet, vissa pratar om dessa som tonåringar, andra som individer mellan elva och tjuugoett år. Adolescensen är en period i livet som innebär flera olika steg i den sociala utvecklingen och som innehåller många risker och utmaningar. Enligt Pålsson (1995) så blir det extra problematiskt för de ensamkommande barnen just eftersom de befinner sig i tonåren under detta uppbrott. Ungdomarna menar han tvingas till ett självständigt liv innan de är mogna för detta, och de får inte möjlighet att praktisera tidstypiska tonårsbeteenden vid rätt tillfälle. Att göra stora orealistiska planer och drömma om framtiden, göra tonårsaktiviteter med andra unga och ha konflikter med vuxna är några av dessa tidstypiska beteenden som ställs på tvären för dessa ungdomar. För tonåringar (Holm red. 2007) som förlorat föräldrar eller andra nära uppstår ofta funderingar av existentiell karaktär. Frågor kring vem som ska ersätta deras tidigare förebild eller hur det blir i framtiden när de gifter sig. Att dessa ungdomar separeras från sitt familjenätverk just när de befinner sig i denna utvecklingsmässigt känsliga ålder där de försöker forma en vuxen identitet menar Nestler (2007) innebär en riskfaktor eftersom de ofta saknar vuxna identifikationsobjekt. Separationen kan försvåras av att många kommer från kollektivt orienterade samhällen där sammanhållningen i familjen är oerhört viktig. Erfarenheter från flyktingbarn under andra världskriget pekar på att separationen från sina familjer hade störst negativ effekt på barnens psykiska hälsa och inte exempelvis krigsupplevelserna (Nestler 2007). Forskning (Brendler-Lindqvist 2004) visade bland annat att de barn som stannade kvar i London med stödjande föräldrar hade bättre psykisk hälsa än de som evakuerades till landsbygden utan sina föräldrar. För många av de ensamkommande flyktingbarnen kan separationen vara det svåraste traumat (Socialstyrelsen och Migrationsverket 2002) och Pålsson (1995) menar att många ensamkommande inte lämnar sin familj i hemlandet rent

känslomässigt trots det geografiskt långa avståndet. Vidare menar Pålsson att dessa ungdomar ofta är själsligt små, rädda, vilsna och övergivna även om de ser vuxna ut rent fysiskt.

5. RESULTAT

Det som kommer redovisas här är resultatet från intervjuundersökningen med tre gruppleddare från projektet BIV/BIS som har erfarenhet från att arbeta med stödgrupper för ensamkommande flyktingbarn. Resultatdelen är en sammanställning av de utskrifter jag gjorde efter intervjuerna med informanterna. Jag har valt att inte blanda in varken tidigare forskning, teoretiska perspektiv eller egen analys och reflektion i detta resultat med anledning av min relation till BIV/BIS. Målet är således att empirin i så stor utsträckning som möjligt ska spegla de erfarenheter och upplevelser som mina informanter har i mötet med ensamkommande ungdomar och från arbetet med stödgrupper. Alla direktcitater är kursiverade för att göra det tydligt när det är informanternas egna ord och när det är sammanfattningar med mina ord. För att läsa metodologiska reflektioner kring min relation till BIV/BIS eller min socialkonstruktivistiska syn på kunskap se Metod (kapitel 2). Jag har gett informanterna de fiktiva namnen Evin, Aysan och Maria.

5.1 Intervjupersonerna

Intervjupersonerna är tre gruppleddare som arbetar heltid i BIV/BIS. Två av intervjupersoner har arbetat heltid i BIV/BIS under ett år medan en började som timanställd men övergick till heltid i slutet av januari 2011. I samband med sin anställning i BIV/BIS genomgick de en intern metodutbildning på två dagar. Intervjupersonerna har olika utbildningar bakom sig, en är socionom, en har en kandidat i psykologi och en master i globala studier, och en tredje har läst en fritidsledarutbildning. Gemensamt har de att de har tidigare erfarenhet från att arbeta med barn eller ungdomar i olika former och att de alla vikarierat som lärare i skola och eller förskola och har erfarenhet från pedagogisk verksamhet. Två av intervjupersonerna har kommit i kontakt med ensamkommande flyktingbarn i tidigare arbeten, varav en har arbetat på ett transitboende³ för ensamkommande flyktingbarn och en har varit God man för ett ensamkommande flyktingbarn.

5.2 Ensamkommande flyktingbarns situation.

Gruppleddarna är överens om att ungdomarna befinner sig i en utsatt situation och att det varierar från individ till individ hur väl ungdomarna kan hantera det. Evin hävdar att deras situation rent konkret är påfrestande från alla håll; ungdomarna är ensamma i en ny omgivning och ett nytt språk och de kan ha traumatiska händelser med sig i bagaget. Utöver detta är man tonåring och ska snart börja klara sig själv. Detta tillsammans bidrar enligt Evin till att göra deras situation riskfylld. Enligt Maria hanterar en del ungdomar sin ensamhet destruktivt och det finns en risk att barnen hamnar i

---

³Ett transitboende är ett tillfälligt boende som finns i Sveriges ankomstkommuner: Gävle, Norrköping, Malmö, Mölndal, Sigtuna, Solna och Örebro. Här bor ungdomarna och söker asyl i väntan på att bli placerade i en anvisningskommun som Migrationsverket har avtal med (Migrationsverket 2011).

fel grupperingar eller börjar använda droger för att hantera sin ensamhet. Maria anser dock inte att man kan säga att alla ungdomarna befinner sig i en riskzon eftersom det i hög utsträckning beror på vad de har med sig sedan innan; som tidigare psykisk hälsa och relationen till föräldrar. En del menar Maria har en trygg grund med sig när de kommer till Sverige. Generellt anser gruppledarna att många är välfungerande trots att de visar tydliga tecken på att de mår dåligt med anledning av sin situation. Intervjupersonerna förundras över att ungdomarna orkar ta för sig såpass mycket trots sin situation. Att de fungerar så väl trots omständigheterna anser informanterna är en styrka hos ungdomarna. Maria uttrycker det som att barnen vet med sig vad de klarat av tidigare och vad de lämnat bakom sig och därför ser sin nya situation som en ny form av svårighet att hantera. Evin uttrycker att hon är imponerad över vissa ungdomar som har förstått vilka rättigheter de har, vad en god man ska göra och så vidare, och att de verkar få ett visst självförtroende genom att ha bra koll på sina rättigheter.

Ungdomarna är tydligt påverkade av asylprocessen som för dem är extra lång; asylprocessen för de ensamkommande består först i att själva vänta på ett uppehållstillstånd och därefter en fortsatt väntan i form av anknytningsärenden då barnen väntar på föräldrar eller syskon. Maria hävdar att det ofta blir stopp vid anknytningsärendena och uttrycker det som att deras flykt och väntan fortsätter och att den är väldigt närvarande.

5.2.1 Ungdomarnas psykosociala hälsa

Gruppledaren som arbetat på ett transitboende valde att dela med sig av sina erfarenheter därifrån. Hon menar att de flesta ungdomarna inte mår bra inombords trots att de kan ge ett intryck av att allt är bra och vara välfungerande på många sätt. Ungdomarna bär dels på sorgen och saknaden av familjen, dels på känslan av ensamhet. Många bär även på svåra och obearbetade upplevelser. Ungdomarna menar hon vidare har olika strategier för att inte göra sig för sårbara, som att skoja för att distansera sig själva.

Hur situationen påverkar ungdomarna yttrar sig enligt informanterna i trötthet, nedstämdhet, en del är arga och andra orkar inte anstränga sig för att skapa nya relationer. Enligt gruppledaren med erfarenhet från transitboendet kunde det yttra sig i form av matvägran, aggressivitet och desperation. *”Ofta finns det en oro och en rädsla som ligger under ytan och när det är något som är negativt, ett negativt beslut, då brukar det bubbla upp och uttryckas mer utåttriktat. [...] De flesta på transitboendet har svårt att sova om nätterna. Sen så är det ju saknaden och tristessen också, det är något som är väldigt tydligt, att man är uttråkad. För det dröjer länge innan man kan ägna sig åt hobbies och sådär, man har inte så mycket pengar heller. [...] Många har också koncentrationssvårigheter”* (gruppledare med erfarenhet från transitboende)

Den känsla som helt klart framstår som den vanligaste att barnen förmedlar och uttrycker på olika sätt och som informanterna anser som den mest genomträngande hos ungdomarna är känslan av ensamhet. *”Det som är återkommande är ensamheten. Att man är så ensam, hela tiden egentligen. Inte bara ibland. Dem brottas mycket med den känslan. Och det är tungt att bära den.”* (Evin)

Ensamheten föder saknad och sorg; de saknar framför allt sin familj. Informanterna berättar om ungdomar som vittnat om hur de drömmer att de är återförenade med sin familj och vilken sorg det väcker när de vaknar och inser att det varit en dröm. Evin menar att många känner stor sorg över hur situationen blivit och att vissa uttrycker att de skulle vilja återvända om det var möjligt.

Alla ungdomarna har separerat från sina föräldrar, somliga har förlorat en eller flera familjemedlemmar och samtliga har tvingats att lämna sitt hemland. Känslor av separation och förlust och att de ofrivilligt separerats från sina familjer är väldigt påtagligt menar Evin. *”Det är något som kommer upp på olika sätt i grupperna, antingen direkt eller att man antyder det. Det är det som gör att man inte känner sig hemma i Sverige. Det är inte det fysiska runt omkring utan det är personerna som avgör om man känner sig hemma. Man saknar sina föräldrar framför allt. Jättemycket. När man har lämnat sitt hemland har man haft en tanke, kanske till och med en övertygelse om att man kommer återförenas i Sverige. Och det har gått i kras för dem.”* (Evin)

Att inte ha sin familj i Sverige menar Evin försvårar för ungdomarna att känna sig hemma i Sverige och Maria har upplevt att ungdomarna gett uttryck för att känna viss rotlöshet med anledning av att deras rötter är någon annanstans. Familjen kommer ofta upp som samtalsämne under gruppträffarna och även om det är mycket oro och saknad är det även mycket glädje.

När de haft temat känslor har Maria erfarit att ungdomarna uttryckt att de upplever skuld och skam inför vissa saker och i vissa situationer, som över att de lämnat sin familj och att de borde ha stannat kvar. Många ungdomar uppvisar känslor av ilska inför att inte kunna påverka sin situation. De kan också uppvisa ilska mot myndigheter. *”Varför får jag inte hit mina föräldrar? Varför kan inte min mamma få komma hit?”* (Maria) Det finns många saker som ungdomarna inte förstår över sin situation. Ungdomarna vet ofta inte vad som ska hända och många känner rädsla över situationen. Oroligheten menar Evin sitter i hela kroppen och något som man ofta ser i kroppsspråket och på att de får svårt att koncentrera sig. Aysan har sett hur somliga ger uttryck för misstänksamhet inför personer i omgivningen och myndigheter på grund av deras historia.

En känsla som Evin nämner kan dyka upp under träffarna är känslan av utanförskap som ofta är relaterat till bristande språkkunskaper hos barnen. Språket menar Evin är ett hinder för barnen när det ska skapa kontakter och när de vill uttrycka vilka de är.

Maria är den enda informanten som tar upp en positiv känsla som hon märkt är vanlig hos ungdomarna, nämligen en nyfunnen känsla av fysisk trygghet som de fått i Sverige. Ungdomarna behöver inte vara rädda för att gå ut, för bomber eller för att bli skjuten.

5.2.2 Ungdomarnas behov av psykosocialt stöd.

Stöd i vardagen

De flesta ungdomarna har enligt Maria någon sorts kontakt med familjen i hemlandet, oftast via telefon eller mail. Gruppledarna har förstått att kontakten med familjen hemma är viktig för barnen. Att de pratat med sina föräldrar är en av de sakerna som ofta nämns som det positiva som hänt den senaste veckan. *”Det är en sådan stor grej att mamma har ringt.”*(Maria) En del har släktingar i Sverige, kanske en far- eller morförälder eller kusin, som barnen finner som stöd. Men barnen är snabba på att säga att det inte är som mamma, likaså med deras gode män. Några av ungdomarna har hittat stöd i vardagen genom en lärare eller kurator på skolan, eller boendepersonal. Gruppledarna upplever dock att det stödet inte räcker hela vägen. *”Dem är ju inte där hela tiden. Stödet är bara knutet till en viss punkt. Dem är ändå inte mamma är ett återkommande svar.”*(Maria) Gruppledarna har också märkt att vännerna kan få en betydande funktion som stöd i vardagen för vissa. För många är vännerna det enda icke-professionella stödet dem har. Evin påpekar att de ensamkommande är tonåringar, en ålder då många står mycket nära sina vänner. Gruppledaren med erfarenhet från ett transitboende upplever dock att många har svårt eller väljer att inte prata om de känsligaste sakerna med sina vänner. Hon tror att det delvis kan ha att göra med det faktum att ungdomarna inte litar på att vännerna alltid ska finnas där. Vänner kan få avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd eller asyl och tvingas lämna landet eller flytta av en eller annan anledning. Det är mycket som kan hända uttrycker hon det. *”Det är inte svårt att skapa relationer för att ha roligt och umgås med andra, men djupare relationer där man verkligen öppnar sig för någon annan, det kan vara svårare.”* (gruppledare med erfarenhet från transitboende) För många av ungdomarna blir skolan väldigt viktig eftersom den för många blir den del av vardagen som fungerar. Många av ungdomarna är väldigt ambitiösa. Andra har ett stort idrottsintresse.

Information

Ungdomarna har behov av information kring sina rättigheter och skyldigheter och vilka roller som olika professionella har runt omkring dem. Ungdomarna möter ett professionellt stöd från socialtjänsten, en god man, handläggare på Migrationsverket och så vidare, och de har ett behov av att få information kring vilka funktioner som de olika professionella fyller. Många av de frågor som dyker upp hos barnen under gruppträffarna handlar om just funderingar kring asylärendet. *”Vem kan hjälpa mig och vem kan svara på mina frågor?”*(Maria) Att veta om dessa saker ger enligt Maria ungdomarna kontroll över sin situation. De kan också behöva information kring vilka de kan vända sig till för att få stöd i vardagen, när man söker tröst eller mår dåligt till exempel. Information om stödresurser kan motverka psykisk ohälsa hos barnen, och kan behöva ges flera gånger då barnen inte alltid är mottagliga för den i alla lägen.

Att få ge uttryck för känslor och upplevelser

Gruppledarna anser att ungdomarna generellt har ett stort behov av att få dela med sig av de starka känslorna som de bär på. Däremot menar Evin att det är viktigt att de får göra det i sin egen takt eftersom det lätt kan bli för mycket då känslorna är så starka. När de är redo behöver det finnas ett sammanhang där de kan få prata om det. På många vis ser ungdomarnas vardagsbekymmer ut som för andra tonåringar i deras ålder. De har frågor kring kärlek, relationer och utseende precis som sig bör i deras ålder. Skillnaden är att de inte har syskon eller föräldrar att prata om dessa teman med. För vissa ungdomar kan diskussioner av dessa slag i grupperna utlösa starka känslor av saknad, av ett nära syskon, förälder eller annan nära, de personer som man tidigare kunnat vända sig till med frågor som dessa. Att deras vardagsliv får ta plats är viktigt för normaliseringen menar gruppledarna.

5.3 BIV/BIS Stödgrupper för flyktingbarn

Det övergripande syftet med stödgrupper menar informanterna är att ge barnen ett utrymme att prata om sin situation och det som är viktigt för dem, att träffa andra som är i samma situation och att göra deras situation begriplig och hanterbar. *”Barnen får dela med sig till andra, det känns mindre ensamt och det blir en form av bearbetning. Man kan också se det lite som en kurs även om det inte riktigt är det. Man lär sig av varandra. Igenkännandet är viktigt. Det blir en sorts självhjälp i grupp.”*(Aysan) *”Syftet är att göra situationen begriplig för människor som befinner sig i en situation som lätt kan bli kaotisk.”* (Maria)

5.3.1 Ett förebyggande arbete

Stödgrupperna har enligt gruppledarna möjlighet att förebygga psykisk ohälsa hos ungdomarna genom att de får utrymme att prata om sin situation och saker som hänt. Genom gruppträffarna har de möjlighet att tidigt fånga upp ungdomar som mår dåligt och eventuellt förhindra att de blir sämre eller hamnar i en djupare kris. *”Det kan vara väldigt svårt och tungt [för ungdomarna] och har man ingenstans att ta vägen med det här är det nog väldigt lätt att man fastnar eller går ner sig i något träsk. [...] Vi har kunnat fånga upp barn som varit behöv av extra stöd och hänvisa dem vidare.”*

(Aysan) Att börja prata om det som hänt i stödgruppen gör att många ungdomar märker att det inte är så farligt och att det faktiskt känns bra att prata om det. Deltagandet i stödgruppen menar Maria kan sätta igång processer som gör att vissa får en knuff i rätt riktning för att söka vidare stöd.

När ungdomarna får träffa andra i samma situation lindras känslan av ensamhet och förebygger att de blir isolerade och vilse. Enligt Maria kan det innebära en enorm lättnad bara att veta att man en gång i veckan kommer att få träffa och få stöd av de som förstår. När barnen får någon som orkar lyssna på dem behöver de inte lägga locket på, vilket kan vara till stor hjälp för många. *”Att de får ventilera. Får utlopp för det som finns inuti, och att hitta sätt att hantera känslor. [...] Så att det*

inte till slut exploderar.” (Evin)

5.3.2 Gruppledarnas roll

Gruppledarnas grundläggande roll är enligt Maria att planera och genomföra gruppträffarna. Graden av styrning under gruppträffarna anpassas till varje grupp, deras ålder och mognad, men tanken är att de ska vägleda mer än styra. Evin uttrycker att det finns risk att man som gruppledare tar för stor plats och att det blir mer kontakt mellan barnen och gruppledarna än mellan barnen. Detta menar hon är viktigt att man försöker undvika, framför allt i grupper med ungdomarna som är äldre. *”Jag skulle säga att ledarens roll är att fungera som en ”samtalsunderlättare”. Men självklart bekräftande. Att man försöker hålla en röd tråd så att det inte blir att man går för långt utanför ramarna. Det är barnen som ska prata mest. [...] Att man ställer frågor som får dem att tänka vidare. Att man är stöd i samtalet mellan dem.”*(Evin) En annan viktig uppgift för gruppledarna menar Maria är att göra deltagarna uppmärksamma på att ungdomarna kan hjälpa varandra och att det inte är gruppledarna som sitter på alla svar. Som gruppledare lyssnar de på ungdomarnas upplevelser och uppmuntrar dem att berätta om hur de hanterar sin situation. Stödgruppen visar barnen att deras erfarenheter kan vara betydelsefulla och till hjälp för någon annan.

5.3.3 BIV/BIS-metoden

Det som utmärker BIV/BIS-metoden enligt gruppledarna är att den är anpassad till en specifik målgrupp, nämligen flyktingbarn och deras familjer. BIV/BIS-metoden är som nämnt under pågående vidareutveckling för att få en kompletterande metod som är anpassad just för ensamkommande barns behov. Däremot är grundstrukturen densamma och verksamhetens mål och syfte kvarstår. BIV/BIS-metoden är en specifik och pedagogiskt strukturerad metod där man arbetar med förutbestämda teman. Gruppledarna är överens om att stödgrupperna inte har ett terapeutiskt mål men att dem kan ha terapeutiska effekter. Fördelen med BIV/BIS-metoden menar Maria är dess flexibilitet och att den erbjuder en bra grund. Att jobba utifrån teman med en tydlig struktur och förutsägbarhet skapar begriplighet, hanterbarhet och trygghet för barnen. Förutsägbarheten får de genom att träffarna alltid är samma tid varje vecka, med samma barn, gruppledare och tolkar, och metodens grundstruktur. Grundstrukturen (ramarna, inlednings- och avslutningsritualerna) för gruppträffarna anser gruppledarna fyller många viktiga funktioner. *”Att få struktur på träffen är viktigt för någon som kanske annars lever under kaotiska omständigheter.”*(Aysan) Grundstrukturen är även avgörande för att barnen ska kunna ta till sig det de gör under gruppträffarna. En annan viktig grundbult i stödgrupperna är tystnadsplikten, något de påminner barnen om flera gånger. Att barnen förstår att det som sägs stannar i gruppen är avgörande för att skapa trygghet. Den fysiska miljön anser Maria och Evin också är viktig för att skapa trygghet. Att komma in i ett rum där det är

varmt ger ett mjukt intryck, till skillnad från exempelvis ett klassrum.

Gruppledarna har även insett hur viktigt det är att barnen förstår varför just den här gruppen träffas. Något som Aysan, vid otydlighet, erfarit påverkat deltagandet negativt. För att syftet med träffarna ska bli tydligt för barnen har de valt att ha det uppskrivet på ett papper som de sätter upp på väggen och som de påminner deltagarna om vid varje grupptillfälle. Vid varje grupptillfälle berättar gruppledarna syftet med dagens tema och ger detta ett sammanhang som barnen kan ta till sig.

Stödgrupperna har ett salutogent perspektivet som i arbetet med ungdomarna innebär att de fokuserar och försöker stärka det som fungerar här och nu och vilka möjligheter som ungdomarna har. Något de enligt Evin tänker på extra mycket i arbetet med de ensamkommande ungdomarna. Det handlar också enligt Maria om att inge hopp om att situationen de befinner sig i är föränderlig. De jobbar lösningsfokuserat men utan att bortse från det som är svårt för barnen. *”Även om vi pratar om det som inte fungerar och är svårt, försöker vi som gruppledare att lyfta fram det som faktiskt fungerar.”*(Evin)

5.4 Arbetet med ensamkommande flyktingbarn.

5.4.1 Varför är stödgrupper en bra insats för ensamkommande ungdomar?

Evin anser att verksamheten behövs därför att det saknas ett utrymme för ungdomarna där samtalet kommer i första rum. Det stöd de får i övrigt är oftast praktiskt och de saknar någon som frågar dem hur dem mår. En stor fördel med gruppverksamheten är att den lindrar ensamheten som är så tydlig hos just de ensamkommande barnen. Att få känna igen sig och upptäcka att det finns andra som är i samma situation och känner som jag är betydelsefullt.

Fördelen med att vara med i en grupp istället för att ha en individuell kontakt är enligt Maria att deltagarna kan välja att gömma sig lite bakom de andra. *”För många är det ett bra alternativ för det varvar lite enklare samtalsämnen med aktiviteter, det är inte bara samtal. Jag tror att många kan dra sig för att ta kontakt med BUP eller liknande där det bara handlar om samtalet och där det bara handlar om mig. Det här bli en lite mildare form där dagsformen kan avgöra, jag kan också bara sitta med och lyssna, jag kan avgöra lite från gång till gång hur mycket jag vill prata om just det här temat.”*(Evin) Samtalen blir mer i diskussionsform. *”Det är skillnad på att fråga 'vad tycker du?' och 'vad tycker ni?'. Under en del träffar finns det ungdomar som bara sitter och lyssnar, och som inte säger så mycket men som man märker lyssnar aktivt.”*(Maria)

Det handlar inte om att berätta händelser eller upplevelser i detalj utan att få sätta ord på och ge uttryck för känslor och upplevelser. Oavsett om ungdomarna öppnar upp sig mycket eller inte under träffarna så kanske de berör ämnen som de inte känner att de kan, vill eller vågar prata om till

vardags. Aysan tror att det ger ett jättestort stöd att vara med i en BIV/BIS-grupp. *”När man är så utsatt så behöver man allt stöd man kan få. Jag tror att det [BIV/BIS] kan vara en form av livslina.”*(Aysan) För ungdomarna är det enligt Evin bra att ha så många vuxna omkring sig som möjligt eftersom det kan vara svårt för ungdomarna att hitta någon att känna förtroende för och bygga en relation till. Genom att ungdomarna får ett utbud av vuxna omkring sig är chansen större att de hittar någon de vågar ty sig till och det är där som gruppledarna kommer in och kan bli de eller den viktiga personen enligt Evin.

5.4.2 Passar stödgrupper för alla ensamkommande ungdomar?

”Att det är bra med stödgrupper är något jag absolut har insett. Men också att man kanske inte hjälper alla lika mycket.”(Maria) Enligt informanterna är BIV/BIS ett bra alternativ för många men det passar inte eller är möjligt att fånga upp alla. En anledning kan ha med gruppformen att göra, en annan att det finns de som i dagsläget inte klarar av att lyssna på eller släppa garden inför andra. Vissa ungdomar kan vara oförmögna att binda upp sig för att träffas en gång varje vecka. Ett annat hinder som nämns för ungdomarnas deltagande i en grupp kan vara om ungdomen befinner sig i en så pass djup kris eller depression att de inte är mottagliga för det de gör under träffarna, något som informanter har erfarit. Ungdomarnas situation kan vara svår för gruppledarna att veta inledningsvis och för många tar det lång tid att öppna sig. Ibland kan gruppledarna upptäcka efter en tid att en ungdom är i behov av individuellt stöd, istället eller vid sidan om gruppen. *”Man ska fungera i grupp för att det ska funka för det första. En del kanske behöver prata enskilt innan de kan fungera i grupp. I gruppen måste man kunna dela på utrymmet. Är det så att man behöver mer utrymme än det som finns under dem två timmarna så tror jag att man i första hand ska ha enskilt stöd.”*(Evin)

Aysan tycker att en av de största svårigheterna med stödgrupperna är att förmedla till ungdomarna vad verksamheten handlar om. Aysan tror att det funnits ungdomar som inte vart med det klara över syftet med stödgrupperna och att dessa därför inte varit mottagliga för innehållet i träffarna. Andra menar hon inte anser eller förstår varför de skulle ha behov av att vara med i en stödgrupp. Aysan tycker att en utmaning har varit att få ungdomarna att komma till träffarna vilket hon tror beror på ovannämnd anledning. *”Vissa kanske trodde att vi träffades för att ha skoj. Men det handlar också om att vi ställer krav på dem. Att de också har ett ansvar att vara med och meddela om de inte kommer.”*(Aysan) Gruppledarna är överens om att det kan ta ett tag att komma in i det, men också att ungdomarna deltar på olika sätt. *”Det finns barn som verkligen delar med sig och de som är helt tysta. Men det behöver inte betyda att man inte får ut något av det.”*(Evin)

5.4.3 BIV/BIS-metoden anpassad till ensamkommande ungdomar.

Det som skiljer arbetet med ensamkommande flyktingbarn från arbetet med andra flyktingbarn

anser Maria är att man inte kan prata om känsliga teman på samma sätt eftersom ungdomarna inte har stöd från föräldrar. *”Med andra barn kan vi prata med föräldrarna och informera om när vi pratat om känsliga teman. Med de här ungdomarna kan vi känna att vi skickar iväg dem till ingenting. Dem kommer och pratar och sedan åker de hem och är ensamma.”*(Maria) Gruppledarna har fått erfara att det varit extra känsligt och svårt för vissa av barnen att prata om händelser från hemlandet och under flykten framför allt. *”Vi upptäckte ju att det gick att jobba med samma teman som med de andra barnen men att det dök upp svårigheter och reaktioner som nästan kunde ta över, så att det blev så jobbigt att man inte ville prata alls.”*(Maria) För att göra det hanterbart för ungdomarna har informanterna därför valt att inte uppehålla sig för mycket kring dåtid i sina teman. En annan aspekt att ta hänsyn till är ungdomarnas höga ålder i jämförelse med många av de andra grupperna för barn, det är viktigt att innehållet i gruppträffarna är åldersadekvat.

Ändringarna i BIV/BIS-metoden för ensamkommande består av att vissa teman har fått ändrat namn, innehåll och ordning samt att vissa teman har uteslutits medan andra fått större plats. En av de viktigaste ändringarna i metoden har varit det ändrade fokuset mot här och nu istället för att blicka bakåt. Den nya metoden innehåller därför inte temat: Tiden före flykten eller Resan till Sverige. *”För att man inte ska fokusera på det som varit, för att det är så känsligt. För att de fortfarande kan vara i processen av att få hit sin familj och att det fortfarande inte är något som de lagt bakom sig.”*(Aysan) Genom att fokusera på andra ämnen ger de ungdomarna möjlighet att själva välja om och när de vill ta upp saker från hemlandet eller flykten. Informanterna menar att det är ämnen som dyker upp ändå. De har också valt att ändra på temat som tidigare hette Familjen och istället kalla det för Mitt nätverk. Syftet med detta är att fokusera på vilket stöd som ungdomarna har här och nu. Det är däremot inte ett försök att minska värdet av familjen som barnen självklart fortfarande är en del av. Temat Introduktion och Kommunikation ges mer plats och behandlas under två träffar istället för en med syftet att göra introduktionen och startsträckan längre för att bygga upp tryggheten i gruppen. Temat som tidigare hette Risker och val har fått namnet Påverkan och inflytande, och blivit ett mer empowermentorienterat tema.

Då ungdomarna inte har sin familj här har gruppledarna behövt ta ställning till vem de ska ha kontakt med angående deras deltagande i gruppen och hur denna kontakt ska se ut. Som det sett ut hittills har kontakten varit begränsad till att informera ungdomarnas gode män om vilka BIV/BIS är och att ungdomen ska ingå i en stödgrupp. Övrig kontakt har förekommit vid information om utflykter eller att god man ringer och säger att ungdomen inte kan komma. *”Tanken är att i framtiden ska det vara mer kontakt med någon som står nära de ensamkommande barnen. [...] Det skulle vara bra att ha kontakt med den som står närmast, det behöver inte alltid vara god man, utan*

den som har närmast relation med barnet. Idealet hade varit att man hade en kontinuerlig kontakt. Det skulle kunna stärka banden och göra att den personen blev mer insatt i ungdomens liv och tillvaro.”(Aysan) Evin tycker absolut man ska ha kontakt med ungdomarnas god man och anser att det är denne som står närmast föräldrarollen. Hon upplever att de gode män som hon varit i kontakt med har visat sin uppskattning över detta och ser också att ett syfte med kontakten är att de får en förståelse för vad barnen går igenom. En annan målsättning som de har är att arbeta mer kring temat att kartlägga ungdomarnas nätverk, var de kan vända sig och till vem.

5.4.4 Den anpassade BIV/BIS-metoden: syfte och mål med träffarna.

Informanterna betonar att den anpassade BIV/BIS-metoden är under utveckling och att den ännu inte använts eller utvärderats i sin helhet. Gruppledarna är överens om att detta bara är början och att det fortfarande finns mycket att lära kring ensamkommande barn och metoder för att arbeta med ungdomarna. *”Metoder kan alltid utvecklas, man möter ju konstant nya människor. Nya människor kommer med nya erfarenheter. Det är inte alltid säkert att en metod täcker in alla nya områden. Men jag tycker att metoden är bra, att den har en bra grund.”(Maria)*

Introduktionsaktivitet. Syftet med att börja gruppträffarna med att ha en aktivitet är att gruppen ska få göra något kul tillsammans och lära känna varandra. Efter aktiviteten får ungdomarna under en måltid bekanta sig med lokalerna de ska ha gruppen i.

Introduktion och kommunikation (två träffar). Syftet under dessa gruppträffar är framför allt att ungdomarna ska förstå vad det innebär att vara med i gruppen och att de ska lära känna varandra. Det är också viktigt att barnen får berätta om sina förväntningar. För att kommunikationen i gruppen ska fungera är detta tema viktigt. Här behandlar de hur de kommer att kommunicera i gruppen och vilka former av kommunikation som finns. Syftet är också att tillsammans bestämma vad gruppdeltagarna tycker är viktigt och vad som behövs för att det ska fungera i gruppen. Temat försöker också ge deltagarna verktyg för att uttrycka sig och kommunicera med sin omgivning. *”Att göra sig förstådd av andra men också kunna förstå och tolka andra.”(Aysan)*

Känslor och försvar. Tanken med detta tema är att barnen ska få möjlighet att förstå olika känslor, sätta ord på dem och kunna uttrycka och förstå hur och kanske varför de känner som de gör. Att prata om försvar syftar till att förmedla att man kanske inte alltid visar vad man känner och att man kan visa något annat på utsidan än vad man känner på insidan och vad det kan få för konsekvenser. Att prata om känslor anser gruppledarna kan vara tufft för vissa medan andra har lätt för att prata om hur de känner. Det som verkar vara svårt enligt informanterna är att hitta en balans

där de varken frågar för mycket eller för lite; att veta hur djupt de kan eller bör gå. *”Att hitta den där balansen mellan att tillåta dem att prata känslor samtidigt som man ska se till att alla i gruppen mår bra under träffen, och hålla ihop gruppen. Det har varit svårt att hitta en bra balans där kan jag uppleva.”*(Maria) Aysan säger att även om man som gruppleddare alltid måste känna efter har hon inte varit rädd för att hon ska gå för djupt med ungdomarna. Det värsta som kan hända menar hon är att ungdomarna blir ledsna och tycker att det är jobbigt. Aysan menar vidare att det har funnits en rädsla bland gruppleddarna just inför att locka fram något som de inte kan ta hand om eller att det inte ska gå att lyfta upp någon efteråt. Men Aysan tycker att deltagarna har förmåga att sätta gränserna (skydda sig) själva när de inte vill gå djupare. Istället för att inte ställa frågorna bör man respektera när de inte vill gå djupare eller säga något. Det som är viktigt menar dock informanterna är att ungdomarna förstår att det är okej att visa känslor i gruppen.

Att vara ny i Sverige. Detta tema syftar till att ge ungdomarna möjlighet att prata om det som kan vara krångligt eller skapa jobbiga situationer när man är ny i ett land. Att få bekräftelse på att det inte alltid är så lätt och få jämföra och känna igen sig i andras berättelser. De pratar om situationer som kan uppstå i vardagen, i skolan eller i affären. *”En del tycker man har fått det mycket sämre i Sverige, en del tycker dem har fått det bättre.”*(Maria)

Min fritid. Ett helt nytt och oäventyrat tema där tanken är att innehållet ska vara ganska praktiskt och informativt. Temat syftar till att ta reda på vad ungdomarna tycker om att göra och hjälpa dem att göra det. Tala om för dem vart de skulle kunna vända sig, ge dem tips på aktiviteter och vilka möjligheter det finns. Evin menar att det är viktigt för ungdomarna att ha en fysisk aktivitet som kan hjälpa dem att må bra och tänka på annat.

Aktivitet med Move It.⁴ Efter temat Min fritid är tanken enligt informanterna att gruppen ska följa med på en aktivitet anordnad av Move It. Tanken är att de ska bli länkade till denna verksamhet som erbjuder en aktivitet varje vecka och på den vägen få något att göra på fritiden och komma vidare ut i samhället.

Mitt nätverk. Ett tema som enligt informanterna är känslostarkt för många, där det finns både glädje över att få dela med sig om sin familj men också starka tårar. Syftet med temat är att

---

⁴Move It är ett volontärprojekt som syftar till att skapa en aktiv fritid för nyanlända ungdomar genom att introducera dem till Sveriges föreningsliv. Gruppen träffas varje vecka och gör fritidsaktiviteter tillsammans. Aktiviteterna kan vara allt från att delta i en fotbollsträning, dansa eller besöka en fritidsgård. <http://moveitgbg.blogspot.com/>

ungdomarna ska veta vem eller vilka de har att vända sig till här och nu och vilka resurser det finns. Att prata kring att det är bra att fylla på sitt nätverk i Sverige när man lämnat delar av det i sitt hemland. Syftet är också att minska känslan av ensamhet och av att vara lämnade till sitt öde.

Påverkan och inflytande. Ett empowermentorienterat tema enligt informanterna som till skillnad från temat Att vara ny i Sverige där man pratar mycket om hur det *är* försöker man här istället att fokusera på vad man kan *göra*. Vad är det jag kan påverka och bestämma över i min vardag och vilka rättigheter har jag. Syftet är också att ge ungdomarna verktyg för att hantera att vara ny i Sverige, att våga fråga om hjälp eller andra saker som kan vara svåra. Det är också ett tema där tonårsfunderingar behandlas, som att det är frustrerande att vara under 18 år. Här kan det också vara viktigt att diskutera vilka beslut som ungdomarna inte kan eller kunnat påverka, som exempelvis att de tvingats fly, vilket oftast varit ett beslut som deras föräldrar tagit.

Framtid. Detta tema syftar till att uppmuntra ungdomarna att våga drömma och att inte bara tänka på situationen de är i just nu. Genom att lägga fram det i termer av drömmar menar informanterna att det blir möjligt även för de som har en osäker framtid att tillåta sig själv att fantisera. Tanken är även enligt Evin att normalisera det lite, att ingen vet vad som kommer hända i framtiden.

Du är värdefull. Syftet med detta tema är att stärka ungdomarna genom att gruppleddare och deltagare får tala om för varandra hur värdefulla och bra de är. Att ungdomarna får visa sin uppskattning för varandra. *"Bara överösa med beröm och uppmuntran."*(Maria) Att ge dem möjlighet att förstå sitt oändliga värde och att de förtjänar respekt för vilka de är. *"Kan vara mycket stärkande och glädjande att få höra att man är värdefull, och bli påmind om det."*(Aysan)

Avslutningskalas. En högtidlig och rolig avslutning tillsammans med deltagarna och eventuellt personer som ungdomarna vill bjuda in (släktingar, vänner, god man eller annan nära). Syftet är enligt informanterna att förmedla till ungdomarna att de gjort något viktigt. Visa ungdomarna uppskattning och att gruppleddarna är stolta över dem. Syftet är också att avrunda och ta avsked.

En valfri aktivitet (någon gång under gruppträffarna). Syftet är framför allt enligt informanterna att ha roligt tillsammans men det är också gruppstärkande och främjar kommunikationen. Många av ungdomarna har inte råd att hitta på aktiviteter själva.

6. ANALYS

Vi har nu kommit till sista delen av min forskningsrapport där jag ska försöka förverkliga syftet med min undersökning och se om jag kan få svar på mina frågeställningar. Detta gör jag genom att analysera resultatet med hjälp av mina angivna teoretiska perspektiv och genom att återkoppla och betrakta det i ljuset av tidigare forskning inom området. Följande är frågeställningarna;

1. Vilka behov av psykosocialt stöd har ensamkommande flyktingbarn som nya i Sverige?
2. Hur och i vilka syften arbetar man med stödgrupper för barn och ungdomar?
3. På vilka sätt kan stödgrupper tillgodose ensamkommande flyktingbarns behov av psykosocialt stöd?

Jag har valt att inte svara på varje fråga enskilt utan kommer istället att utgå från att jag vill besvara fråga tre, vilket jag kommer göra genom att analysera och diskutera mitt resultat och tidigare forskning.

6.1 På vilka sätt kan stödgrupper tillgodose ungdomarnas behov av psykosocialt stöd?

Kohli (2007) är en av de forskare som vill sticka hål på bilden av ungdomarna som djupt bekymrade och i behov av psykiatrisk vård. Han anser att ungdomarna är fulla av kapacitet och resurser och att de finns tecken på att många har hög resiliens. Denna uppfattning av ungdomarna bekräftar även informanterna som beskriver hur de förundras över ungdomarnas förmåga att ta för sig i den omfattning de gör trots svåra omständigheter. Hur ungdomarna hanterar sin situation anser en av informanterna hänger ihop med vad de har med sig sedan tidigare, som psykisk hälsa och relation till föräldrar. Vilket Kohli (2007) bekräftar och hävdar kan vara en bidragande faktor till ungdomarnas resiliens när de kommer till det nya landet.

Stödgrupper för barn och ungdomar är ett förebyggande arbete där såväl informanter som forskare (Forinder & Hagborg 2008) betonar vikten av att fokusera på och stärka de skyddande faktorerna, dvs. använda sig av ett *salutogent perspektiv*. Utifrån resultat och tidigare forskning finnas belägg för att en stödgrupp har möjlighet att påverka barns skyddsfaktorer i positiv riktning. Men också att det finns förhållanden hos ungdomarna som en stödgrupp inte kan eller syftar till att direkt påverka (exempelvis asylprocessen). Forskning (Hultmann 2009; Sommerschild 1999; Ascher et al 2010) visar att psykosocialt stöd under ungdomarnas första tid i Sverige är otroligt betydelsefullt. Rätt stöd kan öka deras förmåga att återhämta sig, klara sig bra i det nya landet och att förebygga psykisk ohälsa. Med anledning av detta finns det anledning att tro att rätt stöd vid rätt tillfälle för

dessa ungdomar kan vara det som gör skillnad mellan att ungdomens utveckling i det nya landet blir positiv eller inte. Ungdomarnas förmåga att klara sig bra verkar inte någon tvivla över, däremot är deras situation enligt informanterna så påfrestande att de behöver något annat än det professionella stöd som de har. Enligt informanterna behöver de ett utrymme för att träffa andra i samma situation som förstår dem och som kan ge stöd och gemenskap. Dessa behov anser informanterna att många av ungdomarna kan få tillgodosett genom att delta i en stödgrupp.

I enlighet med resultat och tidigare forskning har jag identifiera åtta områden som ungdomarna kan ha behov inom och där stödgrupper kan vara behjälpliga. Dessa redovisas under kommande rubriker.

6.1.1 Trygghet som motpol till en kaosartad tillvaro

Om vi anlägger de angivna teoretiska perspektiven kring kris och trauma för att förstå ungdomarnas situation så som den är beskriven av informanterna befinner sig ungdomarna både i en flyktingkris och i en försvårad livskris med anledning av omständigheterna (Hultmann 2009). Detta indikerar att ungdomarna kan brottas med både ett inre och ett yttre kaos vilket ger informanterna belägg för att påstå att ungdomarna har behov av trygghet. Detta bekräftas även om vi förstår ungdomarnas behov utifrån STOP-modellen (Gustafsson et al. 1987) som säger att de behöver en stabil yttre struktur som motpol till ett kaosartat inre. Ofta kan föräldrar vara de som står för att upprätthålla en trygg struktur under en tid då ungdomar utforskar och tänjer på gränser, för de ensamkommande kan framför allt skolan vara den arena som erbjuder regelbundenhet, något som känns meningsfullt och ett vardagligt stöd och umgänge. För att stärka barns resiliens efter svåra upplevelser bör man erbjuda ungdomar ett tryggt sammanhang för att tänka på sina upplevelser där det finns vuxna och andra i samma situation (Kohli 2007). Informanterna hävdar att stödgrupperna erbjuder detta sammanhang. I enlighet med resultatet finns det många aspekter i en stödgrupp som skulle kunna erbjuda ungdomarna trygghet: genom sitt trygga och förutsägbara sammanhang med dess tydliga ramar, genom dess kontinuitet, dess gemenskap, genom att det som sägs i gruppen stannar i gruppen samt att där råder tydliga förväntningar på deltagarna.

6.1.2 Att hantera, bearbeta och förstå svåra känslor och upplevelser

Utifrån resultatet förstår vi att ungdomarna har en svår känslomässig resa som börjar i hemlandet, fylls på under flykten och fortsätter under obestämd tid i det nya landet. Informanterna menar att många kan få ett intryck av att allt är bra med ungdomarna när de klarar av de praktiska bitarna i sin tillvaro men att detta inte speglar vad som sker under ytan. Under ytan döljer sig många starka och ofta svåra känslor och obearbetade upplevelser som de generellt har ett stort behov av att få dela med sig av enligt informanterna. Om vi ska förstå ungdomarna utifrån forskning (Skerfving 2008) kring coping har ungdomarna två sätt att hantera sina känslor på: dels inre strategier där de kan

försöka att anpassa känslorna som är kopplade till situationen, dels yttre strategier där de kan försöka lösa problem genom att förändra yttre förutsättningar. När en informant beskriver hur ungdomarna på transitboendet skojar för att inte göra sig sårbara eller när flera informanter säger att ungdomarna ibland väljer att inte prata om det som är svårt i stödgruppen, tolkar jag det som att de använder inre känslofokuserade strategier.

I stödgrupper ger man i enlighet med resultatet ungdomarna möjlighet och uppmuntran att ge uttryck för olika känslor för att de ska kunna förstå, acceptera och hantera dem. Detta kan enligt Straumme (2007) ge barnen ökad kontroll över sina tankar och känslor och hjälpa dem att utveckla copingstrategier för att minska stressen och öka deras resiliens. Att ha inre kontroll över sitt liv ger goda förutsättningar för coping (Lundgren & Persson 2003) och kan även kopplas till känslan av hanterbarhet i KASAM-teorin. När ungdomar delar med sig och upplever att det känns befriande kan det få en terapeutisk effekt enligt resultatet, vilket även Söderblom och Inkinen (2009) hävdar. Att få höra att andra har liknande reaktioner som de själva normaliserar deras känslor och tankar (Kristal-Andersson 2001; Söderblom & Inkinen 2009). Att ungdomarna får träffa och lyssna på andra i samma situation menar informanterna även kan dämpa deras känsla av ensamhet, vilket är en av de svåraste och starkaste känslorna som ungdomarna brottas med

I enlighet med resultatet behövs stödgrupper för ensamkommande därför att de som nya i Sverige är just ensamma och saknar ett utrymme där samtalen, funderingarna och känslorna kommer i första rum, något som bland andra Nestler (2007) bekräftar. Enligt STOP-modellen (Gustafsson et al. 1987; Hultmann 2009) är ungdomarnas behov av att få berätta om svåra upplevelser eller känslor viktigt att tillgodose eftersom berättandet möjliggör för barnet att strukturera och delvis avlasta det inre kaoset. Informanterna är överens om att man aldrig ska pressa ungdomarna att prata men tycks gå isär lite i åsikterna kring hur man bör förhålla sig till att ”gå för djupt”. Enligt forskare (Kristal-Andersson 2001; Pålsson 1995) kan man undvika den risken genom att använda kreativa former för uttryck eller berättelser. Detta är även fördelaktigt då många ungdomar och speciellt pojkar enligt Dyregrov (1997) kan ha svårt att uttrycka exempelvis känslor genom ord.

6.1.3 Stöd och handlingsstrategier i vardagen

Informanterna menar att det är viktigt att påminna oss om att de ensamkommande barnen är tonåringar som går igenom samma kriser som så många andra i deras ålder. Precis som andra tonåringar står de med en fot i barnens värld och en i de vuxnas och kan behöva stöd i att börja klara sig själva. Pålsson (1995) menar att ungdomarna tvingas till ett självständigt liv innan de kanske är mogna för detta och det som försvårar för ungdomarna menar Nestler (2007) är att de ofta saknar vuxna identifikationsobjekt och nära vänner i denna utvecklingsmässigt känsliga ålder.

En stödgrupp kan inte erbjuda ett vardagligt stöd som många av ungdomarna har ett behov av, men den kan i enlighet med resultatet förse ungdomarna med strategier för hur de kan klara av situationer i sin vardag. I många stödgrupper har man olika typer av färdighetsträning (Söderblom & Inkinen 2009) där man genom olika övningar eller aktiviteter får testa på saker i en trygg miljö med målet att ge barnen styrkan att utöva färdigheterna i sin vardag. Problemlösningsförmåga och att känna att man behärskar färdigheter och klarar av utmaningar är två viktiga skyddsfaktorer för barn och ungdomar (Lundgren & Persson 2003). Färdighetsträningen kan enligt informanterna innehålla tips för hur man kan hantera saker som ny i Sverige, att stå upp för sig eller vart man kan vända sig vid behov av stöd. Faktum är att deltagarna kan hjälpa varandra väldigt mycket här; forskning (Straumme 2007; Dyregrov 1997) menar att barn och unga utvecklar förmågor att hantera utmaningar och stress genom att interagera, observera och lyssna på jämnåriga i samma situation. Genom att barnen utvecklar strategier för att hantera sin vardag blir också livet mer hanterbart vilket inger en känsla av kontroll, två viktiga bitar i KASAM. Genom gemenskapen med de andra deltagarna får de även den tredje pusselbiten i KASAM: att uppleva meningsfullhet.

6.1.4 Fritid

Många skyddsfaktorer för barn och ungdomar finns inom ramen för ungdomarnas vardag, skola och fritid (Söderblom & Inkinen 2009; Lundgren & Persson 2003), och flera forskare betonar deras betydelse för barns välmående (Hultmann 2009; Gustafsson et al. 1987). I resultatet framgår att skolan är väldigt viktig för ungdomarna men att många ungdomar inledningsvis kan sakna fritidsaktiviteter för att de inte vet vart de ska vända sig eller av finansiella skäl. Stödgruppen befinner sig inte i någon av dessa arenor, däremot skulle deltagandet i stödgrupper kunna påverka dessa områden som i fallet i BIV/BIS-metoden. Enligt informanterna har man i BIV/BIS-metoden för ensamkommande barn ett tema som heter Min fritid och en uppföljande träff då de länkar ungdomarna till fritid- och integrationsprojektet Move It (se 5.4.4) genom att vara med på en av deras aktiviteter. Move It anordnar aktiviteter ihop med föreningar, idrottsklubbar med mera. För ungdomarna kan en hjälpande hand att hitta fritidsaktiviteter och träffa andra ungdomar vara mycket betydelsefullt. På så vis bidrar deltagandet i stödgruppen till skyddsfaktorn att ha fritidsaktiviteter och eventuellt socialt engagemang. Enligt Nestler (2007) är det betydelsefullt att arbeta för integration av ungdomar eftersom det bemöter deras behov av att känna tillhörighet och delaktighet som annars kan ersättas av utanförskap och ensamhet. I integrationssyfte anser hon att skola och fritidsaktiviteter är de största bidragande faktorerna, men också i normaliserande syfte. Fritidsintressen och kreativitet är faktorer som enligt (Skerfving 2008) ger förutsättningar för god coping. Enligt STOP-modellen (Gustafsson et al, 1997) är organiserad lek ett sätt för hjälpare att stimulera barns friska aspekter under trygga omständigheter med vuxen närvaro. Att använda sig av

lek är enligt informanterna en del av stödgrupparbetet, vilket också går hand i hand med det salutogena perspektivet. Enligt Hultmann (2009) kan organiserad lek för ungdomar även innebära saker som gemensamma utflykter och sportaktiviteter.

6.1.5 Interaktion, kommunikation och relationsskapande.

Om ungdomarna befinner sig i en flykting- och utvecklingskris (Hultmann 2009), saknar sin familj och till en början ett socialt nätverk, är det inte svårt att hålla med informanterna som menar att ungdomarna har ett behov av att skapa nya relationer till vuxna, vänner och stödpersoner. Enligt Hultmann riskerar ungdomarna att inte få behovet av stöd från sin omgivning tillgodosett av olika anledningar. För att ungdomarna ska ha resiliens i sin situation behöver de enligt Kohli (2007) minst en nära vuxen som de känner förstår dem. Resultatet pekar på att ungdomarnas behov av nära och tillitsfulla relationer till vuxna är en utmaning att tillgodose då många av ungdomarna har fått svårigheter att känna tillit till andra med anledning av sina erfarenheter. Genom stödgruppen skulle ungdomarna få möjlighet att i lagom takt lära känna och börja lita på någon eller båda gruppledarna. En stor del av arbetet i stödgrupper handlar enligt informanterna om interaktion mellan deltagarna, vilket blir en färdighetsträning i sig med anledning av deras problem med tillit, något som även Söderblom och Inkinen (2009) hävdar. Genom övningar, aktiviteter och diskussioner får de stöd i att utmana sina rädslor och vända dem till nyfikenhet och lust att vara tillsammans med andra (Pålsson 1995). Detta skulle kunna stärka ungdomarnas skyddsfaktorer att ha god kontaktförmåga, förmåga att förstå och komma överens med andra samt att ha nära och tillitsfulla relationer till vänner. Även om syftet med stödgrupper inte är att ersätta delar av barnets sociala nätverk så anser informanterna att en stödgrupp har möjlighet att ge barnet ett nätverk av vänner som kan finnas kvar även efter gruppens avslut och således bidra till skyddsfaktorn att ha ett socialt nätverk. Stödgrupper är ett sätt att skapa ett meningsfullt sammanhang där deltagarna kan känna tillhörighet och gemenskap, vilket för många ungdomar är något efterlängtat. Sommerschild (1999) menar att det är en grundsten i förebyggande arbete att stärka individens samhörighetskänsla.

6.1.6 En god självbild och att få positiv bekräftelse

Syftet med stödgrupperna är enligt informanterna att barnen ska få stöd i att upptäcka vilka som är deras starka sidor och resurser och att de ska kunna känna stolthet över sig själva. Att stödgrupper skulle kunna erbjuda ett utrymme för ungdomarna att stärka sin självkänsla skulle kunna stämma om vi tittar på den forskning (Sommerschild 1999) som visar att barn behöver social feedback för att bygga upp sin självkänsla. Den gemenskap som stödgrupper kan erbjuda har Nestler (2008) i en utvärdering av BIV/BIS sett kan vara betydelsefull i barnets identitetsutveckling och stärka deras självbild. I enlighet med resultatet kan barnen öka sin självkänedom under gruppträffarna, vilket

Andersson och Andersson (2005) menar ökar barns självförtroende. En positiv självbild är en viktig skyddsfaktor och forskning (Sommerschild 1999) visar ett samband mellan barns självbild och deras resiliens, då barn med en positiv självbild är motståndskraftiga och bemästrar sin situation. En god självuppfattning menar Skerfving (2008) ger förutsättningar för god coping.

Man skulle också kunna tänka sig att de skyddsfaktorer som nämns inom ramen för skolan är tillämpbara i en stödgrupp. Ungdomarna får enligt informanterna bekräftelse och beröm vid goda prestationer, som när de är modiga och delar med sig, när de målar eller kommer med bra idéer. Målet är att alla ungdomar ska uppmärksammas och uppleva att gruppledarna bryr sig om vad de tycker. Ett annat sätt som stödgrupper enligt informanterna har förmågan att stärka ungdomarna på är genom att ge dem redskap för att förstå sina behov och förmedla till ungdomarna att de är värdefulla och att de duger som de är, vilket deltagarna kan hjälpa varandra mycket med.

6.1.7 Ett empowermentorienterat arbete

Stödgrupparbete är i enlighet med empirin ett starkt empowermentorienterat arbete. En av de övergripande målsättningarna är att stärka ungdomarna, ge dem verktyg att hantera sin aktuella situation och framtida svårigheter. Att använda coping som teoretisk utgångspunkt i arbetet med stödgrupper skulle enligt Sommerschild (1999) få till följd att man ser på varje ungdom som en oslipad diamant, som under ytan innehåller potentiella resurser för bemästrande av sin situation och att det finns sätt att stärka och utveckla dessa resurser. Förutom de tankar som enligt informanterna ligger bakom många av de övningar och aktiviteter som används i stödgrupperna, blir många av barnen också stärkta av att känna att de inte bara är mottagare av stöd i gruppen utan att de faktiskt också ger de andra stöd genom att dela med sig. Att deltagarna stärker varandra är enligt informanterna en grundpelare i stödgrupparbetet. Kohli (2007) kallar möjligheten att hjälpa andra i samma situation för inlärdd hjälpsamhet och beskriver det som viktigt för individens välbefinnande och stärkande av ungdomarnas resiliens.

Ungdomarna lever i stor utsträckning under osäkra omständigheter med begränsade möjligheter att påverka sin situation enligt informanterna. Sommerschild (1999) skulle förstå ungdomarnas situation som ett försvagande av deras KASAM och Bergman (2010) som att de är *disempowered*. För att ungdomarna ska bli *empowered* i enlighet med Moulas (2009) definition behöver de få kontroll över sina liv, bli stärkta i att de har förmåga att handla för det som är viktigt för dem och känna att de har möjlighet att ta beslut. Ungdomarna har enligt informanterna ett behov av att känna att de kan påverka sina livsomständigheter. I enlighet med Kohli (2007) skulle vi bedöma ungdomarnas makt eller förmåga att göra aktiva val för att påverka sitt liv som viktig för deras resiliens. Utifrån Bergman (2010) kan ungdomarnas strategier för att återta makten bestå i att

etablera ett socialt nätverk, bli informerade, vara sysselsatta och ha ”rätt beteende”. Enligt tidigare forskning (Söderblom & Inkinen 2009) och informanterna finns det utrymme i stödgrupper för att påverka denna strävan efter att känna att man har kontroll, kan påverka och att ungdomarna är *empowered*. Att utforska vilka områden som ungdomarna kan påverka och ha inflytande över tenderar enligt informanterna att resultera i diskussioner kring saker i deras vardag. Även om där finns många saker som barnen inte har haft eller har inflytande över, som valet att fly, familjen i hemlandets situation och asylprocessen, försöker gruppledarna trycka på de saker som barnen faktiskt kan påverka i sin vardag. Men eftersom forskning (Kristal-Andersson 2001) pekar mot att många ensamkommande till exempel kan känna skuld inför att de lämnat sin familj, kan det vara viktigt att förmedla till barnen också när de inte kan eller kunnat påverka olika skeenden.

För grupper med ensamkommande där deltagarna är tonåringar menar informanterna att det är viktigt att gruppledarna fungerar mer vägledande än ledande och att ungdomarna får styra åt vilket håll arbetet går. Detta ger förutsättningar för att ungdomarna ska känna att de har inflytande över gruppträffarna. Ett annat mål med stödgrupper är att barnen ska få en förståelse för sin situation. Genom information, samtal, diskussioner och övningar kan man bidra till att göra barnens tillvaro mer begriplig. Bland annat menar informanterna att man kan öka ungdomarnas känsla av kontroll genom att informera dem om vilka rättigheter och skyldigheter de har som asylsökande och som nya i Sverige. Framför allt är det viktigt att tillgodose barnens behov av information kring vilka funktioner som de olika professionella omkring dem har, vilka de kan vända sig till vid vilket syfte och så vidare. Bland annat så visar studier (Skerfving 2008) att förmågan att göra en adekvat bedömning av sin situation är en av de viktigaste faktorerna för god coping, vilket kan jämföras med begriplighet inom KASAM-teorin.

6.1.8 Att våga drömma

Enligt informanterna är ungdomarna tydligt påverkade av asylprocessen. De tänker mycket på familjen i hemlandet och befinner sig i en lång väntan på att återförenas. Många har därför svårt att tänka eller våga hoppas på saker i framtiden. Det kan också vara svårt enligt Pålsson (1995) om vi förstår ungdomarna utifrån att de är tonåringar som måste klara sig själva och där tidstypiska beteenden ställs på tvären. Där andra tonåringar har utrymme att göra stora orealistiska planer eller drömma om framtiden tvingas dessa ungdomar att på sätt och vis bli vuxna i förtid och därför tänka realistiskt. Barnen kan enligt Skerfving (2008) behöva hjälp med att hitta en balans mellan att leva i nuet, våga drömma om framtiden och att minnas.

I resultatet framgår det att ett syfte är att ungdomarna ska förstå att saker och ting kan förändras och att uppmuntra ungdomarna att våga drömma om framtiden, vilket är en del av det salutogena

perspektivet. Enligt Dyregrov (1997) kan barnen bli stärkta om att det finns hopp om framtiden genom att få höra hur andra i gruppen har klarat sig, och kanske kommit längre i vissa aspekter.

6.1.9 Att behålla sitt kulturella arv.

Informanternas erfarenheter säger att kontakten med familjen i hemlandet är otroligt betydelsefull för ungdomarna och att de flesta har kontakt med sin familj på ett eller annat vis. Hessle (2009) menar att de transnationella relationerna utgör ett betydande stöd för ungdomarna under socialiseringen och etableringen i Sverige, vilket kan ge belägg för att stödgrupperna bör hjälpa eller uppmuntra barnen i deras kontakt med familjen i hemlandet eller utanför Sverige.

Även om temat som uppehåller sig kring tiden i hemlandet har tagits bort är ämnen som rör hemlandet och självfallet familjen sådant som informanterna menar får utrymme under gruppträffarna på olika sätt ändå. Informanterna beskriver hur vissa ungdomar tycker de har fått det sämre i Sverige och Kristal-Andersson (2001) menar att det kan finnas en ambivalens mellan att vilja stanna och att vilja återvända. Kohli (2007) säger att ungdomarna behöver kulturell integration; en känsla av kontinuitet mellan sin kultur från hemlandet och den eller de i det nya landet. Kohli betonar också betydelsen av att få chans att sörja otillgängliga bitar från sin kultur medan de orienterar sig i det nya landet. Brendler-Lindqvist (2004) betonar också betydelsen för barn att ha kontakt med sina rötter och vikten av att ge barn möjlighet att upprätthålla sitt kulturella arv.

6.2 Sammanfattande slutdiskussion

Slutsatserna av min analys är först och främst att de ensamkommande ungdomarna är motståndskraftiga och resurskraftiga individer men som på grund av sin flyktingsituation och utvecklingsmässigt känsliga ålder är utsatta när de kommer till Sverige. Trots att flera får stöd från ett transnationellt nätverk har ungdomarna åtskilliga psykosociala behov som nyanlända. Under samtliga av de områden jag här ovan har beskrivit pekar min analys på att stödgrupper har förutsättningar att tillgodose flera av ungdomarnas behov av psykosocialt stöd. De behov som framträder som störst hos ungdomarna skulle jag säga är trygghet, gemenskap och att få möjlighet att bibehålla eller stärka befintliga resurser. Att ha ett salutogent och empowermentorienterat perspektiv i arbetet med ungdomarna verkar gå i linje med hur forskning anser att man bör arbeta förebyggande och stärkande med ungdomar (Ander et al 2005) om man väljer att se dem som aktörer i sina egna liv (Hessle 2009). De metoder som används i stödgrupper i enlighet med resultat och forskning (Söderblom & Inkinen 2009; m.fl.), där man använder kreativa uttrycksformer som är anpassade till gruppdeltagarnas förutsättningar framgår vara både ofarliga och fördelaktiga att använda för att tillgodose ungdomarnas behov av psykosocialt stöd. Utöver de metoder (pedagogiska övningar och aktiviteter) som används tycks stödgrupperna ge många positiva

sidoeffekter som gemenskap, tillitsfulla relationer till vänner och vuxna samt glädje.

6.3 Egen slutreflektion

Inledningsvis under min studie upplever jag att jag blev som insnöad i bilden av dessa ungdomar som extremt utsatta och sårbara, en bild som efterhand kom att förändras. Mer och mer blev jag inspirerad av den litteratur som beskriver ungdomarna som motståndskraftiga och resurskraftiga ungdomar. Jag är rädd att min uppsats trots denna insikt riskerar att reproducera en bild av ungdomarna som offer, vilket jag starkt tar avstånd från. Däremot anser jag att det otvivelaktigt är så att ungdomarna befinner sig i en pressad och utsatt situation under sin första tid i Sverige.

7. KÄLLFÖRTECKNING

Ander Birgitta, Andersson Malin, Jordevik Kajsa och Leisti Annukka (2005): *Möten i mellanrummet. Socialt förebyggande arbete med ungdomar*. Gothia, Växjö 2005.

Ander, Birgitta (2005): Att komma för tidigt – förebyggande ungdomsarbete. Kapitel 1.1 i Ander Birgitta, Andersson Malin, Jordevik Kajsa och Leisti Annukka (2005): *Möten i mellanrummet. Socialt förebyggande arbete med ungdomar*. Gothia, Växjö 2005.

Andersson Malin & Andersson Emma (2005): Att förändra tillsammans – arbete med ungdomar i strukturerad gruppverksamhet. Kapitel 2.3 i Ander Birgitta, Andersson Malin, Jordevik Kajsa och Leisti Annukka (2005): *Möten i mellanrummet. Socialt förebyggande arbete med ungdomar*. Gothia, Växjö 2005.

Andersson Emma (2005): Trötta fötter och svåra frågor – uppsökande arbete bland ungdomar. Kapitel 2.1 i Ander Birgitta, Andersson Malin, Jordevik Kajsa och Leisti Annukka (2005): *Möten i mellanrummet. Socialt förebyggande arbete med ungdomar*. Gothia, Växjö 2005.

Angel Birgitta & Hjern Anders (2004): *Att möta flyktingar*. Andra upplagan. Studentlitteratur, Lund

Ascher Henry, Mellander Lotta & Tursunovic Mirzet (2010): Mottagandet policy och praktik – rekommendationer och åtgärdsområden. Kapitel ur Andersson Hans E, Ascher Henry, Björnberg Ulla och Eastmond Marita (red.) (2010): *Mellan det förflutna och framtiden. Asylsökande barns välfärd, hälsa och välbefinnande*. Författare och Centrum för Europaforskning, 2010.

Askheim Ole Petter & Starrin Bengt (2007): *Empowerment i teori och praktik*. Gleerups Utbildning AB.

Bergman, Jonny (2010): *Seeking Empowerment – Asylum-seeking refugees from Afghanistan in Sweden*. Doctoral thesis at the Department of Sociology. Umeå University, No 64, 2010.

Cullberg, Johan (2006): *Kris och utveckling*. Femte upplagan. Natur och kultur. Stockholm.

Dyregrov Atle (1997): *Barn och trauma*. Studentlitteratur, Lund.

Elofsson, Stig (2005): Kvantitativ metod – struktur och kreativitet. Kap 4 i Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red.) (2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Forinder, Ulla & Hagborg Elisabeth (red.) (2008): *Stödgrupper för barn och ungdomar*. Studentlitteratur. Pozkal, Poland.

Gjaerum, Bente, Groholt, Berit & Sommerschild, Hilchen (red.) (1999): *Att bemästra. Motståndskraft, skyddsfaktorer och kreativitet bland utsatta barn, ungdomar och deras föräldrar*. Svenska föreningen för psykisk hälsa.

Gustafsson H Lars, Lindkvist Agneta & Böhm Birgitta (1987): *Barn i krig. Röster och fakta*. Rädda barnen och Verbum Gothia, Stockholm.

Gyllensvärd, Göran (2007): Sorg är ett hjul. Kapitel i Holm, Monika (red) (2007): *Barn och unga i sorg och trauma – Om stödgrupper efter flodvågen*. BRIS. Gothia Förlag.

- Hessle, Marie (2009): *Ensamkommande men inte ensamma. Tioårsuppföljning av ensamkommande asylsökande flyktingbarns livsvillkor och erfarenheter som unga vuxna i Sverige*. Stockholm Universitet. Elanders AB, Stockholm 2009.
- Halvorsen, Knut (1992): *Samhällsvetenskaplig metod. Teori, Forskning, Praktik*. Studentlitteratur, Lund.
- Havnesköld, Leif (2008): Förord i Forinder, Ulla & Hagborg Elisabeth (red.) (2008): *Stödgrupper för barn och ungdomar*. Studentlitteratur. Pozkal, Poland.
- Holm, Monika (red) (2007): *Barn och unga i sorg och trauma – Om stödgrupper efter flodvågen*. BRIS. Gothia Förlag.
- Hultmann Ole (2009): *Aetolia. Ensamkommande barn – psykologiska perspektiv*. Vol 11, nr 3, 2009. Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus. Västra Götalandsregionen. Sahlgrenska Universitetssjukhus.
- Kohli K.S. Ravi (2007): *Social work with unaccompanied asylum seeking children*. Palgrave Macmillan.
- Kristal-Andersson, Binnie (2001): *Att förstå flyktingar, invandrare och deras barn – en psykologisk modell*. Studentlitteratur, Lund.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, Sam, Lilja, John & Mannheimer, Katarina (red)(2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundin, Tom (1998): *PTSD. Traumarelaterade psykiska sjukdomar. Diagnostik och behandling av posttraumatiskt stressyndrom*. Rhône-Poulenc Rorer AB. Helsingborg. Första upplagan.
- Lundgren, Marianne & Persson, Bengt (2003): *Barn och unga i riskzonen. Samverkan och förebyggande insatser*. Svenska Kommunförbundet. Get AB, Stockholm
- Moula, Alireza (red.) (2009): *Empowermentorienterat socialt arbete*. Studentlitteratur, Lund.
- Moula, Alireza & Lindqvist, Kent (2009): Samhällsinriktat förebyggande arbete. Kapitel 9 i Moula, Alireza (red.) (2009): *Empowermentorienterat socialt arbete*. Studentlitteratur, Lund.
- Pålsson, Jan (1995): Gruppbehandling av traumatiserade flyktingar. Kapitel 16 i Hjern, Anders (red.) (1995): *Diagnostik och behandling av traumatiserade flyktingar*. Studentlitteratur, Lund.
- Skerfving Annemi (2008): Om risker och vad som gör att barn klarar sig. Kapitel 4 i Forinder, Ulla & Hagborg Elisabeth (red.) (2008): *Stödgrupper för barn och ungdomar*. Studentlitteratur. Pozkal, Poland.
- Sommerschild, Hilchen (1999) Bemästrande som ett vägledande begrepp. Kapitel 1 i Gjaerum, Bente, Groholt, Berit och Sommerschild, Hilchen (red.) (1999): *Att bemästra. Motståndskraft, skyddsfaktorer och kreativitet bland utsatta barn, ungdomar och deras föräldrar*. Svenska föreningen för psykisk hälsa.

Straumme Marianne (2007): Jag vill vara med i gruppen för... Kapitel i Holm, Monika (red) (2007): *Barn och unga i sorg och trauma – Om stödgrupper efter flodvågen*. BRIS. Gothia Förlag.
Söderblom Bitta & Inkinen Matti (2009): *Skapa förståelse tillsammans. Stödgrupper för barn och föräldrar med psykisk ohälsa*. Mareld.

Thomassen, Magdalene (2007): *Vetenskap, kunskap och praxis: introduktion till vetenskapsfilosofi*. Malmö: Gleerups Utbildning.

Rapporter och publikationer

Brendler-Lindqvist, Monica (2004): Att möta de ensamkommande barnen. Art nr: 3139. Rädda Barnen.

Nestler, Zsofia (2008): Att ge varandra glädje. Utvärdering av ”Barn i väntan” (BIV) projektet 2004 – 2007.

Nestler, Zsofia (2007): Barn och migration. Utvärdering av projekt riktade till barn och ungdomar med flykting- och invandrarbakgrund. Arvsfonden.

Socialstyrelsen och Migrationsverket (2002): Förbättringar i mottagandet av barn från annat land som kommer till Sverige utan medföljande legal vårdnadshavare (s.k. ensamkommande barn). Redovisning av regeringsuppdrag. Artikelnr: 2002-107-7

SOU 2004:71 Sexuell exploatering av barn i Sverige. Betänkande av Utredning om kunskap om sexuellt exploaterade barn i Sverige. Statens Offentliga Utredningar. Socialdepartementet.

Internet

Individuell Människohjälp (2011): Tillgänglig på: <<http://www.manniskohjalp.se/sv/BIVBIS/>> (11-04-01)

Migrationsverket (2011): Tillgänglig på: <http://www.migrationsverket.se/> (11-05-04)

Migrationsverket, Sveriges Kommuner och Landsting & Socialstyrelsen (2010): Ett gemensamt ansvar för ensamkommande barn och ungdomar.

Tillgänglig på: http://www.migrationsverket.se/download/18.78fcf371269cd4cda980004286/ensamkommandebarn_sv.pdf (11-04-01)

Nandra, Ulrika (2011): ”Vem ska ta hand om mig?” Tillgänglig på: <http://www.svd.se/nyheter/idagsidan/barn-och-unga/21-3-vem-ska-ta-hand-om-mig_6019769.svd> (11-04-01)

Världshälsoorganisationen (WHO) (2011):

Tillgänglig på: <<http://www.who.int/classifications/icf/en/>> (11-04-01)

UNICEF (2011): Tillgänglig på: <<http://www.unicef.se/assets/barnkonventionen.pdf>> (11-04-01)

Tidningsartiklar

Metro (11-04-01): ”Ensamma barn på flykt blir våldtagna”. TT.

Bilaga 1: Intervjuguiden

TEMA 1: Intervjupersonen

1. Vad har du för utbildning och tidigare relevanta livserfarenheter?
2. Hur länge har du arbetet i BIV/BIS?
3. Har du fått någon vidareutbildning inom ramen för BIV/BIS?
4. I litteratur kring att arbeta med flyktingbarn betonas vikten av att ha kunskap kring kris och trauma, är detta något du känner att du har?

TEMA 2: De ensamkommande flyktingbarnens situation.

5. Hur mår dessa ungdomar när ni träffar dem?
6. Hur påverkas ungdomarna av asylprocessen?
7. Hur ser deras vardag ut? Vilka svårigheter har du kunnat se att de har?
8. Hur ser deras sociala stöd från en vuxen/vuxna ut? Socialt nätverk?
9. Hur ser ungdomarnas kontakt med familjen i hemlandet ut?
10. Vilka är ungdomarnas styrkor?
11. Vilka behov av psykosocialt stöd har ni sett hos ungdomarna?
12. Har det varit ungdomar som ni sett varit i behov av insatser på specialistnivå, individuell kontakt hos BUP eller liknande?
13. Skulle du efter mötet med ensamkommande flyktingbarn säga att dessa ungdomar befinner sig i riskzonen? (negativ utveckling, ohälsa m.fl.)
14. Vilka frågor dyker ofta upp hos ungdomarna?
15. Finns där några känslor som dyker upp oftare än andra i mötet med målgruppen?

- Visa bilaga 2

TEMA 2: Stödgrupparbete BIV/BIS

16. Vad är det övergripande målet/syftet med er verksamhet?
17. Till vilka riktar sig er verksamhet?
18. Ni arbetar med stödgrupper, förebyggande och pedagogiska. Vad är det som utmärker denna typ av stödgrupp? (Hur skiljer den sig från ex. terapeutiska och behandlande?)
19. Kan du utveckla på vilket sätt som stödgrupperna är förebyggande?
20. Kan du utveckla på vilket sätt som stödgrupperna är pedagogiska?
21. Vad är det som utmärker BIV/BIS-metoden? (teoretiska perspektiv? KASAM, salutogent perspektiv, CAP-metoden)
22. Vilken roll har gruppledarna i era stödgrupper? (Ledande eller vägledande?)
23. Hur viktiga är de fysiska ramarna?
24. Vad baseras gruppsammansättningarna på?
25. Hur kommer ni i kontakt med målgruppen?
26. Vilka är de viktigaste reglerna för grupperna?
27. Hur fungerar arbetet med tolk?

TEMA 4: Stödgrupparbete med ensamkommande flyktingbarn.

28. Varför behövs stödgrupper för ensamkommande flyktingbarn?
29. Varför är gruppverksamhet en lämplig stödform för ensamkommande flyktingbarn?
30. Är stödgrupper en bra/lämplig insats för alla ensamkommande flyktingbarn?
31. Ni har ett friskhets-/salutogent perspektiv i er verksamhet. Hur påverkar detta ert sätt att arbeta med ensamkommande flyktingbarn?
32. Vilka är fördelarna med att använda stödgrupper som arbetsform för målgruppen?
33. Vilka kan vara nackdelarna?
34. Har ni någon uppföljning av ungdomarna efter avslutad grupp?

35. Hur långt sträcker sig ert stöd utanför gruppträffen?
36. Tar ni reda på hur ungdomarnas stöd av vuxna utanför gruppen ser ut? För andra flyktingbarn i BIV/BIS så försöker man involvera föräldrarna, finns liknande försök att involvera en ställföreträdande vårdnadshavare eller motsvarande för de ensamkommande?
37. Skulle du säga att detta är en generell insats? Till för alla, behövd av alla?
38. Skiljer sig arbetet med de ensamkommande flyktingbarnen från det med andra flyktingbarn?

TEMA 5: Målsättning/syfte

Jag tänkte att vi skulle gå igenom målsättningar och syfte med BIV/BIS-metoden för ensamkommande flyktingbarn genom att titta på BIV/BIS-metoden och dess grundstruktur, samt gå igenom tema för tema. Jag vill att vi har ett fokus på målgruppen ensamkommande flyktingbarn, och vilka syften stödgruppen kan fylla för just dessa ungdomar.

– **Se bilaga 3**

39. Berätta om grundstrukturen (ritualerna). Vilket syfte fyller de olika delarna av denna?
40. Berätta om övningarna och hur ni tänker kring dessa. Vad för typ av övningar rör det sig om?
41. För varje tema, berätta lite om dess innehåll. Varför har man detta tema och vad vill man uppnå med det specifika temat?
42. Hur har ni anpassat BIV/BIS-metoden till målgruppen? (ändrat teman, antal träffar)

TEMA 6: Avslutande diskussion

(Vilka frågor är utforskade? Vilka mål finns det i framtiden?)

Bilaga 2: Tillvarotillstånd

Tillhörande TEMA 5: Målsättning/syfte, i Intervjuguiden

Dessa tillvarotillstånd är definierade av Binnie Kristal-Andersson;

<i>främlingskap</i>	<i>underlägsenhet</i>
<i>ensamhet</i>	<i>identitetslöshet</i>
<i>saknad</i>	<i>rotlöshet</i>
<i>skuld & skam</i>	<i>bitterhet</i>
<i>separation & förlust</i>	<i>misstänksamhet</i>
<i>sorg</i>	<i>degradering av hemlandets språk</i>
<i>fördomar (att bli utsatt för fördomar, att hysa fördomar)</i>	<i>degradering av hemlandets värderingar (identitetskonflikter)</i>
<i>syndabockssyndromet (att vara syndabock, att känna sig som syndabock)</i>	<i>Flera??</i>

Bilaga 3: BIV/BIS-metoden

Träffens grundstruktur

1. Hälsa välkommen till varje barn som kommer
2. Namnlappar
3. Samling i soffan
  - Bekräfta gruppen och eventuella ändringar
  - Sammanhangsmarkering, bekräfta varför vi är här
  - Gruppens regler
  - Vad vi kommer göra idag.
  - Dagens tema
1. Backspegeln
2. Övning
3. Fika
4. Övning
5. Stjärndansen
6. Raketen
7. Känslspegeln
8. Säga hej då till varje barn

Övningar

Gruppträffarna

Tema 1: Introduktion

Tema 2: Kommunikation

Tema 3: Känslor

Tema 4: Försvar

Tema 5: Tiden före flykten

Tema 6: Flykten/Resan till Sverige

Tema 7: Att vara ny i Sverige

Tema 8: Familjen

Tema 9: Risker och val

Tema 10: Du är värdefull

Tema 11: Framtid

Avslutningsfest

Utflykter: Två stycken under tiden för gruppträffarna.

Bilaga 4: Informationsbrev till intervjupersonerna

Hej BIV/BISare,

som ni alla vet så håller jag på och skriver mitt exjobb i socialt arbete.

Eftersom ni redan är så insatta i mitt ämne (stödgrupper och ensamkommande flyktingbarn) så gör jag ingen större utläggning kring min studie, men de frågeställningar som jag har är;

1. Vilka behov av psykosocialt stöd har ensamkommande flyktingbarn?
2. Hur och i vilka syften arbetar man med stödgrupper för barn och ungdomar?
3. På vilka sätt kan stödgrupper tillgodose ensamkommande flyktingbarns behov av psykosocialt stöd?

Jag skulle väldigt gärna vilja göra intervjuer med er som har haft grupper med ensamkommande barn, men också med dig [projektansvarig].

Genom intervjuerna hoppas jag få fördjupad kunskap kring vad ni sett och lärt er kring målgruppen ensamkommande barn; deras situation, mående, behov, osv. Och kanske vilka frågor som ni fortfarande inte känner att ni har svar på. Framför allt vill jag även närma mig vilka erfarenheter ni har av att arbeta genom just stödgrupper för målgruppen; dess mål, dess påverkan och resultat, vilka syften ni tycker att det fyller, osv.

Min fråga går alltså till [censurerade namn], om ni har möjlighet att avvara 60-90 minuter för en intervju utifrån ert arbete med ensamkommande i BIV/BIS?

[...]

Ni får gärna maila tillbaka och säga om ni vill ställa upp eller om ni har frågor [...] Jag hoppas självklart att min uppsats ska vara till hjälp för det fortsatta arbetet med målgruppen inom BIV/BIS.

Ert deltagande är frivilligt och ni kan när som helst avbryta deltagandet i min studie. Ni som deltagare kommer avidentifieras om inget annat blir överenskommet, och jag kommer att behandla era svar konfidentiellt.

Med vänlig hälsning,
[censur av mina adressuppgifter]